که غواړئ د سولې او پخلاینې دره
بېرته اوسي، اوربند ټینګ کړئ

اوربند ORBAND

شماره چهاردهم و پانزدهم. ۱/ دلو/ ۱۳۹۷

د ولسمشر تاریخي بدنامي (ډیورنډ کرښه)

هر هغه چا ته چې تاریخي بې ننګي وغواړي شي تر قیامت پورې به دغه طوق لعنت د هغه په غاړه کې پروت وي، تاریخي شرم داسې یو تور داغ او ناوړه بدنامي ده، که د یو هیواد ولسمشر، یا د هیواد کوم بل لوړپوړی چارواکی یو ځل بدنام شو، نو په هیڅ صورت به خپله بد نامي پاکه نه کړای شي، تر څو دا نړۍ وي دده نوم به په بده یادیږي...

پدې ګڼه کې...

- د ولسمشر غني تاریخي بدنامي (ډیورنډ کرښه)
- دولس ګرامه مانفرد: د جګړو د کلونو محکم
- د لشډبي توکیو د قاچاق د مخنیوي لپاره...
- سر پې هوري په دمعان لم یې الک دي
- څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟
- دروغجنو ژمنو، هیواد بحراني کړ
- چې دا دغا ده که ښېرا!!؟
- موجبات بیماري رواني
- د ژوند وړې لارښوونې
- سوله مو تجربه کړې؟
- مردم، خشمګین اند!
- د قصه خوانۍ مرۍ
- د بلاګانو مباشت
- د لوماند منطق
- سیکولاریزم

سړکونه ملي نوامیس دي

سړکونه بنایي بوازني قیمتي بخبینا وي چې د ډېرې لږې نه پاملرنې له کبله له منځه ځي او دا بوازیني بخبینا یا زېربینا ده چې تقریباً د ټولنې هر فرد تري ګټه اخیستی شي.
په نوره نړۍ کې د یوه کیلومتر سړک د جوړولو قیمت له ۳.۵ میلیون ډالرو تر ۵.۴ میلیون ډالرو پورې (د سړک پراخوالي ته په کتو) تخمینیږي. بنایي په افغانستان کې هم د یو کیلومتر سړک د جوړولو قیمت د ۳ میلیونه ډالرو شاوخوا وي، نو اوس تاسې اټکل وکړئ چې زموږ سړکونه څومره قیمتي سرمایه ده او موږ څومره ماشومانه چلند ورسره کوو...!

ioglobal
Internet Services Through FiberOptic
Wireless Communication
Data Center Engineering and Design
IT Infrastructure Solutions
Storage Solutions
High-Availability
Web-based Information Solutions
House No. 1151, Mayors Street on Sherpur Main Road
+93 (0) 20 22 131 21 - 4 | info@io--global.com | www.io

ORZALA NATURALS
طبیعي، ګیاهي

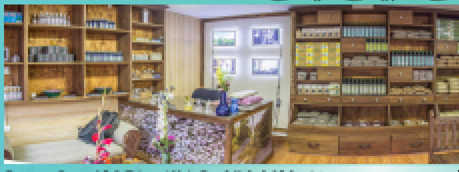

Between Street 1 & 2, Taimani Main Road, Kabul, Afghanistan
Kart-e-4, Next to Allama Higher Education Institute | 0799143113

Good Life Fitness & Gym

د تیلو پمپ ته څېرمه، د سلېمانخېل پلازې وروستی پوړ.
0786179129 - 07780650

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

سرلیکنه

ملي فریضه

سړکونه د عام المنفعه ځایونو په سر کې راځي. د سړکونو ساتنه، پرې پاملرنه او سمه جوړونه د ملي نوامیسو برخه ګڼلی شي...
زموږ په هېواد کې د سړکونو رغول او ساتل له لویه سره ستونزې لري. لومړی د سړکونو په جوړولو کې د سړک جوړولو پروژې داسې شرکتونو ته ورکول کېږي، چې یو مخ یا د سړک جوړولو سابقه نه لري او یا سړک په داسې بڼه جوړوي، چې عمر یې د کلونو پرځای ایله یو څو میاشتې وي...
په نورو هېوادونو کې د سړک جوړولو تر څنګ د سړکونو څارنې او بیا بیا د خرابو شویو ځایونو د جوړولو ځانګړې ټیمونه وي، وخت پر وخت د سړکونو څارنه او بیا کتنه کوي او که اړتیا وي، اړوند چارواکي پرې خبروي او د سړک د خرابو شویو او یا له خطر سره مخ شویو برخو غم خوري...
دا چې د هر کیلو میتر سړک پر جوړولو میلیونونه ډالر لګېږي، پکار ده له لومړي سره د سړک جوړولو پروژه داسې شرکتونو ته ورکړل شي، چې تر ټولو ښه ګرنټي، ښه نرخ او د سړک جوړولو سابقه ولري...
زموږ په هېواد کې تر دې دمه تر ټولو ښه جوړ شوي سړکونه، هغه سړکونه دي چې بهرنیو شرکتونو ساز کړي دي، پاتې نور چې د عمر ګرنټي یې پېنځلس یا شل کاله وي، په یو څو کلونو کې له منځه تللي او بیا رغولو ته سخته اړتیا لري، چې له بده مرغه زموږ چارواکي هم د سړک په جوړولو او هم یې په ساتلو کې خورا بېغوره دي...
د سرکار تر څنګ ولس هم د سړک ساتلو پوره پوره مسوولیت لري. دلته چې سړک جوړ شي، په هره کوڅه کې د هر کور مخې ته غټ جمپ جوړ کړي، یا د کور ټولې اوبه سړک ته را وباسي، دا په داسې حال کې چې جمپونه سړک خرابوي، ځکه له هر بریک نیولو سره پر سړک بوج راځي او ددې خطر پیدا کوي، چې له جمپونو سره نږدې سړک کښېني او یا کندې پکې جوړې شي. بل اوبه سړک له منځه وړي، چې له بده مرغه دلته دې ټکي ته هېڅوک پام نه کوي، د سړکونو پر سر موټر شویانې جوړوي، د کور اوبه عمومي سړکونو او عمومي کوڅو ته را باسي او په ډېره لږه موده کې سړک له منځه وړي... بله ستره ستونزه د بار وړونکیو موټرو د وزن نه کنټرول دي، چې پدې برخه کې د چارواکیو بېغوري ستر خیانت او د ملي عام المنفعه پروژو د له منځه وړلو په معنا دي...
پدې هیله چې هم چارواکي او هم ولس ددې سترو ملي عام المنفعه ځایونو په ساتنه او رغونه کې ونډه واخلي...

اوربند

پېنځلس ورځنی

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَـــلَداً آمِناً

شمارهٔ چهاردهم و پانزدهم، ۱/ دلو/ ۱۳۹۷

نیولیک

سړکونه ملي نوامیس دي/ ۲
د نوماند منطق/ ۳
د ولسمشر غني تاریخي بدنامي (ډیورنډ کرښه)/ ۴
موجبات بیماری روانی/ ۵
د قصه خوانی مړی/ ۷
څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟/ ۷
د نشه‌يي توکیو د قاچاق د مخنیوي لپاره د دریو ګاونډیو هېوادونو شریکه مرسته/ ۸
سیکولاریزم/ ۹
سر یې هورې په دمغان لم یې اټک دی/ ۱۰
سوله مو تجربه کړې؟/ ۱۰
مردم، خشمگین اند!/ ۱۱
د بلاګانو میاشت/ ۱۲
دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ/ ۱۳
چې دا دعا ده که ښېرا؟!!/ ۱۴
د ژوند وړې لارښوونې/ ۱۴
دولس ګرامه ماغزه؛ د جګړو د کلونو محک/ ۱۵

اوربند

د تلپاتې سولې لومړی ګام
اوربند؛ د ملي جرګې یواځېنی شرط دی
اوربند؛ د روغې جوړې پیلامه ده
اوربند؛ د جګړې مخنیوی دی
اوربند؛ ملي غوښتنه ده
اوربند؛ د هر افغان غږ دی
اوربند؛ د هرې مور هیله ده
اوربند؛ ملي اړتیا ده
اوربند؛ ټیکاو دی
اوربند؛ د سوکالۍ لوری دی
اوربند؛ د بسیاینې لار ده
اوربند؛ د پرمختګ اساس دی
اوربند؛ ژوند دی
اوربند؛ له مرګ سره مبارزه ده
اوربند؛ د بربادۍ مخنیوی دی
اوربند ټینګ کړئ، له اوربند سره کېنئ، پر اوربند راټول شئ.

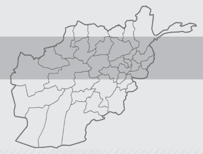

امتیاز

افغانستان

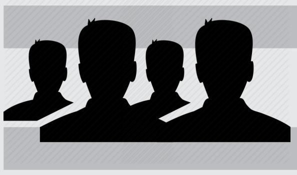

چلوونکي

افغانان

خپرندوی

دانش خپرندویه ټولنه

اړیکي

۰۷۰۰۶۳۹۳۸۳ - ۰۷۸۸۰۴۲۸۲۱

برېښلیک

spinsahaar@gmail.com

بیه

۲۰ ؋

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړکونه ملي نواميس دي

نبي ساحل- نوی زيلانډ

لويې لارې او سړکونه په اقتصادي لحاظ د انسان د وجود د رګونو هومره اهمیت لري. د سړکونو جوړولو مسیرونه د اقتصادي سرچینو د نښلولو، نفوس، د سرحدونو او ښارونو نښلولو او هوايي ډګرونو او ښارونو نښلولو د اهمیت له مخې ټاکل کېږي.
د افغانستان تقریباً د ټولو سړکونو د مسیرونو انتخاب، ډیزاین او نقشه د ټولواک محمد ظاهر شاه په دوره کې شوي ده، چې د جوړولو پروسه يې په تدريجي ډول پرمخ تللې، بيا ړنګ شوي او بېرته رغول شوي دي...

په هېواد کې د نوي پیل سره سم چې نړیوالو بې ساري مالي مرستې وکړې، د هېواد په تاریخ کې د لومړي ځل لپاره موږ د دومره زیات شمېر قیر یا سفالت سړکونو خاوندان شو. له بده مرغه لکه په ټولو برخو کې چې موږ د سیستم د نه درلودلو او نه مدیریت له ستونزو سره مخ یو، د سړکونو د تنظیم او مدیریت تشه هم خورا ژوره ده.

سړکونه ښايي یوازنۍ قیمتي بېخبینا وي چې د ډېرې لرې نه پاملرنې له کبله له منځه ځي او دا یوازینۍ بېخبینا یا زېربینا ده چې تقریباً د ټولنې هر فرد ترې ګټه اخيستی شي.

که له افغانستان سره دا نړیوال سخاوت نه وای، ښايي زموږ څو نسلونه د ثبات او قوي اقتصادي حاکمیت له لرلو سره سره پدې نه وای توانېدلي چې په دومره پیمانه سړکونه سفالت کړي، خو له بده مرغه داسې ښکاري چې دا ستره ملي سرمایه او ملي ناموس موږ پاللی او ساتلی ندی.

په نوره نړۍ کې د یوه کیلومتر سړک د جوړولو قیمت له ۳.۵ میلیون ډالرو تر ۵.۴ میلیون ډالرو پورې (د سړک پراخوالي ته په کتو) تخمینېږي. ښايي په افغانستان کې هم د یو کیلومتر سړک د جوړولو قیمت د ۳ میلیونه ډالرو شاوخوا وي، نو اوس تاسې اټکل وکړئ چې زموږ سړکونه څومره قیمتي سرمایه ده او موږ څومره ماشومانه چلند ورسره کوو.

کېدای شي ځینې کسان ناامني یا د مخالفینو لخوا سړک ویجاړول یو دلیل وګڼي، له بده مرغه نه یوازې مخالفین، بلکې د حکومت کمکارۍ او د ولس بېغورۍ د سړکونو اوسنی حالت له جدي ګواښ سره مخ کړی دی. په ټوله کې زموږ ولس له عامه تاسیساتو سره هسې چلند نه کوي، څه وړ چې ورسره ښايي. ښه مې یاد شي، د کابل د کمپنۍ او میرویس میدان سړک چې جوړېده، د شپې لخوا به د سړک چم ګاونډ اوسېدونکیو له سړک څخه رېګ په لاسي کراچیو کې خپلو کورونو ته غلا کاوه، دا زموږ د ښاري هېوادوالو له عامه تاسیساتو سره د مینې بېلګه ده، په کلیو او لرې پرتو سیمو کې به مو نو څه حال وي؟!

ولس ته له ملي شتمنیو سره د مینې او د هغو د ساتنې روحیه ورکول بېل او یو ضروري بحث دی. له بده مرغه زموږ دا مینه پاکستاني برانډ اسلام او جهاد له منځه یووړه، راځم بېرته خپلې موضوع ته چې دولت د سړکونو په ساتلو کې ولې بې غورې کوي.

له استثنا پرته په ټولو هېوادونو کې د سړکونو ساتنې لپاره منظمې سروې ډلې وي. هغوی د ځانګړې موټرو Radar Portal) Systems RS۳) په واسطه په ډېر لوړ کیفیت د سړک ټکی پر ټکي سروې کوي او په اتوماټیک ډول د سړک ډېټا کمپیوټر ته لېږدوي. په دغې ډېټا کې د سړک څرنګوالی په تفصیل او وضاحت سره څرګندېږي چې اړوند اداري دغه رپوټ ته په کتو د یاد سړک د ترمیم او که اړتیا وي د بیا رغونې پلان او بودیجه جوړوي.

هغه هېوادونه چې ددې ډول وسایلو اقتصادي وړتیا نلري، هغوی بیا په منظم ډول په هرو شپږو میاشتو کې یو ځل د هر سړک سروې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدغه سروې کې بیا هم له یو شمېر کوچنیو تخنیکي وسایلو څخه استفاده کوي او د سروې انجنیران ډېر په دقت سړک له یوه سره تر بله معاینه کوي. د سړک چاودې، د سړک څنډې، د اوبو او سېلاوونو زیانمنې برخې، احتمالي زیانمنېدل، د پېښو له کبله زیانمنېدل او نور څېړي او رپوټ یې برابروي. د همدغه رپوټ پر بنسټ ورته د رغونې او که اړتیا وي د بیا رغونې پلان او بودیجه برابرېږي. په همدغه رپوټ کې د سړکونو ترمیم د لومړیتوب پر بنسټ پیلېږي، چې ځینې یې بېړنیو اقداماتو، ځینې یې پاملرنې او ځینې یې څو کاله وروسته پاملرنې ته اړتیا لري.

د سړکونو منظمې پالنې او ساتنې یوه اقتصادي بېلګه دلته را اخلم.

دا بېلګه د (Multnomah County) د ۲۰۰۲ز کال له رسمي رپوټ څخه را اخلم.

دا عادي سفالت شوي سړکونه تر پینځلسو کلونو پورې عمري لري، تر دې ور هاخوا د خرابېدو خوا ته ځي. یو سړک چې دوه لینه دی، د یوه مایل یو لاین د جوړولو قیمت یې په هغه کال شپږ سوه زره ډالر اټکل شوی و. که یاد سړک په یاد پراخوالي او اوږدوالي تر لسو کلونو په کم عمر کې یو ځل ترمیم شي یوازې نوي زره ډالر لګښت پرې راځي او که همدغه چاره تکرار شي په شلو کلونو کې به یو سل او اتیا زره ډالر لګښت پرې راغلی وی. دا لګښت تر پنځوسو کلونو پورې دوه سوه شپږ اویا زرو ډالرو ته رسېده، خو بلخوا که ثارنه یې نه وای شوې او ترمیم یې نه وای شوی، په یاد سړک به ۶۰۰ زره ډالر لګښت راتلو چې دا د ترمیم هغو تر دوه چنده زیات لګښت دی.

اوس یې نو تاسې خپله اندازه لګوئ، که موږ د خپلو سړکونو نظارت، ساتنه او پالنه په مسلکي ډول ونکړو ډېر زر به د ځینو برخو سړکونو له سره بیا جوړولو ته اړ شو او بیا به میلیونونه ډالره پرې لګوو چې ښکاره خبر ده دا پیسې نلرو. همدا اوس د کابل- کندهار سړک جدي ترمیم ته اړتیا لري، که پاملرنه ورته ونشي دغه ستره ترانزیټي لار به له سره بیا رغول غواړي.

ډېر کوچني لګښتونه د ډېرو سترو لګښتونو مخه نیولای شي. که د ټولګټو وزارت فعال وای او په ابتدایي وسایلو سمبال یو سروې ټیم یې درلودای، نن به زموږ د سړکونو دا حال نه وای.

د نوماند منطق

حفیظ الله تراب

(طنز)

په نازک حسین باندې هغه شپه د کال غونډې اوږده تېره شوه، خو چې اخر پرې خدای سبا کړه، نو له نورو ورځو مخکې ټلوېزیون ته لاړ، د پوښتنو په جوړولو لګیا شو، خو د هغه د زړه ټوپونه هله ارام شول، چې کمره وال ملګری یې کوټې ته ورننووت. لږه شېبه کې یې ملګري د مرکې سامان تیار او د ټلوېزیون په موټر کې سپاره شول.

نازک حسین ته په زړه پورې دا وه، چې سږکال د جمهوري ریاست چوکۍ ته یوه موچي هم ځان نوماند کړی و. سره له دې، چې په یاد کسب کې ورته د شرم کومه خبره نه ښکاره کېده، خو حیران په دې و، چې (د چرګ یې د مالګې له څټلو سره څه؟!)

نیم ساعت به لا نه و تېر شوی، چې د پرونیو معلوماتو په مټ یې د جمهوري ریاست د نوماند ځای پیدا کړ. هغه فکر کاوه، چې مرکه به ورسره په کور کې کوي، خو د هغه هیښتیا لا پسې هله ډېره شوه، چې نوماند صیب پخپله لویه غرفه کې ناست او یوه لویه ربړې موزه یې -چې د کابل ختو په پوره بې عدالتۍ شکولې وه- ګنډله.

له نېکه مرغه غرفه لویه وه. تر سلام او مقدماتي خبرو وروسته، نوماند صیب -چې یو قواره دار او په غوښو پټ انسان و- مرکې ته ځان تیار او هغه ترې وپوښتل:

- که د ځان تر پېژندنې وروسته پر خپلو پخوانیو کاري تجربو رڼا واچوئ، خوښ به شم!

- نوم مې بلبل شاه، د پوخ پخوانی متقاعد ډګروال یم. د خپل پینځه څلوېښت کلن ماموریت په دوران کې مې د ذرې هومره خیانت نه دی کړی، تر خپله توانه مې د خلکو او هېواد خدمت کړی، دولس کاله کېږي موچیتوب کوم او له دې لارې مې د ژوندانه کشتۍ د نامعلومه راتلونکي ژوند په څپو کې روانه ده.

- تاسې د موچیتوب خبره وکړه، ډګروالي او موچیتوب! دا خو یو له بله ډېر سره لرې دي، دا کار مو ولې پیل کړ؟

- خبره دا ده، چې لسیزې وشوې په دې هېواد کې قانون نشته، سړی او نه سړی معلوم نه دی، بلکې د هغو انسانانو باداري او بدماشي روانه ده، چې نه یې تاریخ معلوم و او نه هویت، نو په داسې ګډوډۍ کې حالاتو مجبور کړم، چې موچیتوب پیل کړم، حال دا چې په خپل مسلک کې لوړې زده کړې لرم.

- ډګروال صیب! تاسې ډېر په زړه پورې انسان یاست، خو زما د مرکې کولو اصلي موخه دا ده، چې دا رښتیا ده، چې تاسې جمهوري ریاست ته هم ځان نوماند کړی دی؟

- هو دا سمه ده او تاسې هم باید حیران نشئ.

- حیراني مې په دې ده، چې تاسې به له دې موچیتوبه لس لکه افغانۍ څنګه پیدا کړې وي، دا خو لږې پیسې نه دي؟

- ستاسې دا اندېښنه پر ځای ده، خو د پښتو هغه اصطلاح ده، چې د ډېرو امسا د یوه ګېډۍ. په اوس وخت کې په ټول هېواد کې څه باندې دوه لکه تعلیم یافته ځوانان دي ته مجبور شوي، چې موچیتوب وکړي، د هغوی له پینځو پینځو روپیو، لس لکه افغانۍ جوړې او دا ستونزه مې حل شوه.

نازک حسین: ډېر ښه، خو له تاسې سره دا فکر څنګه پیدا شو، چې له موچیتوبه یو ناڅاپه د جمهوري ریاست ټاکنو ته ودرېږئ؟

- دا مو ښه پوښتنه وکړه، خبره دا ده، چې زما کله هم دا زړه نه و، چې دا کار دې وکړم، خو دوستانو او نورو ډېرو خلکو دې ته وهڅولم، چې باید دا کار وکړم. همدارنګه یوه شپه مې نور نوماندان سترګو ته ودرېدل، خدای شته ډېر پکې داسې دي، چې یوه لکۍ نه لري، نور پوره دي. ځینې خو پکې هغه مشهور غله، غلامان، ککړان او د پردیو داسې مزدوران دي، چې په ټوله دنیا کې به یې ونه مومې. رښتیا خو دا ده، چې له داسې غبیانو، غاصبینو او بې شرمو انسانانو نه راته خپل ځان ډېر وړ ښکاره شو. زړه کې مې وویل، چې د انصاف له مخې په علمي لحاظ او د خدمت له کبله تر ډېرو نوماندانو بلبل شاه موچي ښه دی.

دا سمه ده، چې د اوس لپاره زه یو موچي یم، خو باور وکړئ، چې ددې خلکو تر خیانتونو، غلامۍ، بېسوادۍ او بې رحمۍ هغه زړه کلوشه، چې په خوا کې دې پرته ده، ډېره غوره او بې ضرره ده.

نازک حسین: یره نوماند صیب! والله که دې یوه خبره هم غلطه وي، خو ستاسې په اند آیا تاسې به دا ټاکنې وګټئ او مرستیالان مو څوک دي؟

- بالکل. که د حرامیتوب، ډالرو او د کمېسیون د خیانتونو خبره نه وي، نو باور وکړئ، چې نور د هېواد خلک تر داسې نوماندانو بلبل شاه موچي سل ځله غوره ګڼي. دا هغه خلک دي، چې هر افغان یې ددې هېواد لپاره تر یوه لوی عذاب کم نه ګڼي، په دوی کې ډېر داسې دي، چې د شرم په نامه څه نه پېژني او حتی خپل اخلاقي پساتونه ورته هم عادي او مشروع کارونه ښکاري، نو چې داسې وي، داسې خلکو ته د هېواد او خلکو عزت هم ارزښت نه لري، ځکه نو له اوسه زه خپل ځان بریالی ګڼم. زما دوه مرستیالان دي، چې یو یې یو خواریکښ نداف او بل هم یو قبرکن دی، چې پخپل ټول ژوند کې یې نه د چا ناموس ته بد کتلي او نه یې هم په ښارونو کې کوم بیلډېنګ جوړ کړی او نه هم د کوم بهرني هېواد غلامان دي.

- دا سمه ده، چې مرستیالان به مو سپېڅلي خلک وي، خو د حکومت د چلونې لپاره لږ تر لږه زده‌کړې هم اړینې دي، ستاسې د حکومت دا چارې به څوک پر مخ وړي؟

- وروره! چارې خو هسې هم لاندې خلک پر مخ وړي، پاتې شوه، د تعلیم خبره، نو په اوسنیو نورو نوماندانو کې ډېری داسې دي، چې جعلي اسناد یې جوړ کړي، خو په عمل کې د بنکاک تر پیشوګانو هم لوی غله، قاتلان او د خدای په ټول قهر ککړ انسانان دي. تر داسې بني آدمانو خو هغه نالوستي ښه دي، چې زیان یې چا ته نه رسېږي، زما مرستیالان به نالوستي وي، خو لږ تر لږه هېواد پلورونکي او خاینان خو نه دي کنه!!

نازک حسین: ستاسې هره خبره او روان منطق مو زما په زړه راننوت، قسم په خدای تاسې تر داسې خلکو زر ځله ښه یاست، باور وکړئ، چې زما ووټ د بلبل شاه موچي دی، نه د ځینو داسې خاینانو، چې په لیدو یې هر افغان ته کانګې ورځي او تاسې ترې زر ځله شرف لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسمشر غني تاریخي بدنامي

(ډیورنډ کرښه)

چـــې څوک ټاپ درپسې وکړي، سره ټک وهي لاسونه
دا ژوندون دی مردن نه دی، که دې وشي مردن هسې
خوشال بابا

محمد انور اخګر

هر هغه چا ته چې تاریخي بې ننګي ورغاړي شي تر قیامت پورې به دغه طوق لعنت د هغه په غاړه کې پروت وي، تاریخي شرم داسې یو تور داغ او ناوړه بدنامي ده، که د یو هیواد ولسمشر، یا د هیواد کوم بل لوړپوړی چارواکی یو ځل بدنام شو، نو په هېڅ صورت به خپله بد نامي پاکه نه کړای شي، تر څو دا نړۍ وي د ده نوم به په بده یادیږي، زموږ په ګران هېواد، لوی افغانستان کې ډېر داسې پاچاهان او لوړپوړي چارواکي تېر شوي دي چې د خپلو ډول، ډول ناوړو کړنو له امله یې په تاریخ کې نومونه په بده ثبت دي چې له هغو څخه، هغه پاچاهان چې د هیواد سپیڅلي خاوره یې، د خپلو ځاني ګټو او اړتیاوو په موخه، په پردیو باندې پلورلي ده په تاریخ کې د تل لپاره په ناوړه نومونو باندې یادیږي، د لوی افغانستان سپیڅلي خاوره، چې د لوی احمد شاه بابا د هڅو او کوښښونو په پایله کې، د افغانستان په نوم یې یو موټی هېواد رامنځ ته کړ...

له بده مرغه چې د لومړي ځل لپاره د احمدشاه بابا نا اهله لمسي، شجاع الملک لخوا واک ته د رسیدو په موخه د لوی افغانستان ختیځې سیمې سکانو ته، د لاهور د دری اړخیز تړون پر بنسټ ورکړل شوې. (انګریزان، شاه شجاع او سکان، ۱۸۳۸ز) چې د هند انګریزي کمپنۍ د خپلو ګټو په موخه لوی لاس په کې درلود.

نوموړي پاچا د خپل دغه ناوړه عمل له کبله خپل ژوند له لاسه ورکړ او ورسره یې لویه تاریخي بدنامي هم خپله کړه، په هیواد کې د شاه شجاع نوم تر هغې پورې سپک شو، چې لوستي پلرونه یا د کورنیو مشران د شاه شجاع یا دې ته ورته نومونو باندې خپل زامن نه نوموي، که بیا هم د کوم سړي یا ماشوم نوم شاه شجاع وي نو په اوریدلو سره یې دغه خاین پاچا شجاع الملک وریادیږي خو بیا هم که د کوم ماشوم نوم د شاه شجاع نوم ته ورته وي نو د خپلو همځول لخوا زورول کیږي، خاین، د هندوانو او انګرېزانو د ګوډاګي او یا د نورو سپکو سپورو سره مخ وي، چې یوه ښه بېلګه یې زموږ د سترګو لیدلی حال دی: هغه مهال چې موږ ماشومان وو، زموږ په ښوونځي کې یو هلک چې د پنځم ټولګي زده کوونکی ؤ د خپلې کورنۍ له خوا د شجاع الدین نوم پرې ایښودل شوی ؤ، نوموړی چې پخپله هم شوخ هلک ؤ، د ښوونځي هلکانو به د شجاع الدین پر ځای شاه شجاع، د انګرېز بچی او غلام بللو، کنځلې او بدې ردې خبرې یې ورته کولې، چې په پای کې یې پلار اړ شو، ترڅو د خپل زوی نوم واړوي او له هغه ښوونځي څخه یې بل ښوونځي ته بدل کړ.

د لوی افغانستان یو بل پاچا چې د هیواد خاوره یې له لاسه ورکړې ده د امیرشېرعلي خان زوی، سردار محمدیعقوب خان ؤ، نوموړی ناروغ، نیمه لیونی او د انګرېزانو په لاس کې اسیر پاچا ؤ چې د انګرېزانو له خوا په زور اړ شو، د ګندمک ناولی تړون لاسیک او د هیواد ختیځې سیمې، (سربېره پر هغو سیمو چې شاه شجاع سکانو ته ورکړي وې) انګرېزانو ته ورکړي.(۱۸۷۹ز کال د مې میاشتې ۲٦ نیټه.)

د افغانستان له بدنامو او وطن پلورونکو پاچاهانو څخه بل تن سردار عبدالرحمن خان دی، چې وروسته له شاه شجاع او امیر محمد یعقوب خان څخه یې د لوی افغانستان ځینې سیمې، واک ته د رسیدلو، د خپل واک د ساتلو او د اتلسو لکو روپیو په بدل کې پر انګرېزانو باندې خرڅې کړې، د کابل تړون یې له انګرېز ډیورنډ سره لاس لیک کړ.(۱۸۹۳ز) د دغه تړون له امله ده چې امیر عبدالرحمن خان داسې تاریخي بدنامي خپله کړه چې هېڅکله به له دغې بې ننګۍ څخه خلاص نه شي او نه به څوک د ده دا تور داغ ورپاک کړی شي.

عبدالرحمن خان په ۱۳۱۹ ، ہ، ق کال کې له دې نړۍ څخه تېر شو... [د ده د خپلې کورنۍ او خپلو بریخو پرته] نورڅوک یې پر مرګ باندې خواشیني نه وو او ټولو د ده پر مرګ باندې خوشحالی کولې، تر هغې چې یوې ډلې کسانو د نوموړي پاچا پر مړیستون پسې اور واچولو...

(میرغلامحمد غبار،افغانستان در مسیر تاریخ، ٦۹۹مخ)

د امیرعبدالرحمن خان مړیستون د کابل د زرنګار په پارک کې دی او یوه ښکلې وداني یې پرې جوړه کړې ده څوک چې د دغې ودانۍ څخه تېرېږي او د ده ترهګریزي کړنې او د ډیورنډ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاینانه ترون څخه خبر وي د دعا پر ځای ښیرا او حتا زیاړي(کنځل) ورته کوي.

اوس مهال څلورم کس زموږ مفکر ولسمشر اشرف غني دی چې خپل راتلونکي تاریخ ته متوجه نه دی او د خپلې بې پروایی او بې مسولیتی له امله، خپل تاریخ د شاه شجاع او عبدالرحمن خان په شان ناولی کوي، دا به سمه خبره وي که ووایو چې له پورته یادو ملي خاینو څخه به هم، ښاغلی غني په تاریخ کې په ناوړه نوم ثبت شي، داسې چې:

۱ـ دا چې شاه شجاع سکانو ته د لوی افغانستان یوه برخه خاوره ورکوله، په دې موخه وه چې له محمدزیو څخه د خپل پلار نیکه پاچاهي تر لاسه کړي او کله چې ځواکمن شي له سکانو څخه د لوی افغانستان خاوره او نورې تر لاس لاندې سیمې او ورسره د کوه نور الماس چې د سکانو مشر رنجیت سنګ په ناځوانی او غداری ورڅخه اخیستی ؤ بیا ترلاسه کړي. (دیوان امرنات اکبري: ظفرنامه رنجیت سنګ، لاهور چاپ،۱۹۲۸ز)

۲ـ دا چې امیر محمدیعقوب

خان د ګندمک ترون لاسلیک کړ، د لیونتوب پر ناروغی اخته او هم د انګریزانو په لاس کې اسیر او ناچار پاتې ؤ.

۳ـ د امیر عبدالرحمن خان موخه دا وه تر څو وکړای شي پاچاهی ته ورسیږي او خپل واک د انګریزانو پر پوځي او مالي ملاتړ باندې وساتي.

دا وې د پورته تاریخي بدنامو پاچاهانو موخې او مجبوری چې د لوی افغانستان خاوره یې په منځ باندې نیمه کړه او د افغان ملت نسلونه، نسلونه یې له لویو تباهیو سره مخ کړل.

اوس به راشو زموږ د مفکر ولسمشر تاریخي مسوولیت ته چې له تېرو خاینو پاچاهانو څخه یې مسوولیت لا هم زیات دی، داسې چې: مفکر صاحب د پورته ذکر شویو پاچاهانو په شان موخې او مجبوری نه لري، نه د شاه شجاع او امیرعبدالرحمن خان په شان پاچاهی ته رسیدلی شي او نه هم د امیر یعقوب خان غوندې لیونی او نه هم د انګریزانو له بچې، پاکستان سره اسیر دی.

زموږ مفکر ولسمشر یوازې د غفلت په خوب ویده دی تر دې چې که ډولونه ورته ووهې بیا به هم ویښ نه شي او کله چې څوک ویده وي هغه د ډیورنډ له کرښې چې عملاً کار پرې روان دی څه خبرېږي او نه د ده په ډله کې داسې څوک شته چې ولسمشر له خوبه ویښ، خپل تاریخي مسوولیت ته یې متوجه کړي، سالمې مشورې ورکړي او له تاریخي بدنامیو څخه یې وژغوري، یوازی دا چې د ده نږدې کسان ټل د خپلو شخصي ګټو لپاره هلې ځلې کوي، که وطن اوبه هم یوسي دوی یې په کیسه نه دي، د ولسمشر غني د ملي وحدت حکومت ؟ داسې جوړښت لري چې یوه ورځ په یوه غونډه کې ښاغلي استاد اسمعیل یون د یو مسلمان شوي انګرېز ملا او د هغه له مقتدیانو سره پرتله کړ، ده وویل:« د اشرف غني د ملي وحدت حکومت! دا ډول جوړښت لري، لکه د انګرېز جان بټ مقتدیان: جان بټ چې د بي، بي، سي راډیو پخوانی خبریال ؤ او وروسته مسلمان شو، خلکو ته یې د لمونځونو امامت پیل کړ، ملاصاحب جان بټ خپل مؤذن (بانګ کوونکی) یو تن پخواني خلقي ټاکلی ؤ، د تکبیر ویلو لپاره یې یو کس پرچمی غوره کړی ؤ او مقتدیان یې ټول بې اودسه وو او بې اودسه یې لمونځونه ورپسې کول.»

د ښاغلي اشرف غني په کابینه کې داسې څوک نه شته چې د پاکستان د ای، اس، ای د ترهګرو پلانونو پر وړاندې وړ پالیسی او طرحې جوړې او پلي کړي، نو ځکه خو د پاکستاني استخباراتو ټول پلانونه د ننه په افغانستان کې په بري سره پلي کیږي، چې له ټولو څخه مهم پلان یې د ډیورنډ کرښې پر لیکه باندې د اغزنو تارونو غځول دي، چې په نتیجه کې لوی افغانستان وروسته له (۱۲٦) کاله څخه په عمل کې د پنجابیانو لخوا دوه ټوټې کیږي، پنجابی پوځ په خپل سر بې له دې چې له چا وډار شي په ډاډه زړه، د نړیوالو قوانینو پر خلاف، د ډیورنډ پر کرښه(چې له آره، آزاده کرښه ده) اغزن تارونه غځوي، تر دې چې انګرېزانو هم په نوموړي کرښه باندې دا ډول یو جانبه کار نه دی ترسره کړی، په لومړیو کې امیر عبدالرحمن خان له انګرېزانو سره د کابل ترون د شپږمې مادې پر بنسټ د یو ګډ کمیسیون پر وړاندې د کرښې په ځینو سیمو کې نښې ولګولې، خو وروسته چې امیر خپل تاریخي ګناه ته متوجه شو، نو د کرښې په نښه کولو څخه یې په بېلا بېلو پلمو باندې ځان یوې خوا او بلې خوا کولو چې تر نن پورې هم نوموړي کرښه په مکمله توګه نه وه په نښه شوی.

سره له دې چې پاکستانیان د بین المللی پریکړو له مخې د انګرېزانو میراث خواره او ځای ناستي نه شي کیدلی، خو فرضاً که داسې وبولو چې، پنجابیان ځانونه د انګرېزانو زامن او میراث خواره بولي(!!)، بیا هم د کابل د تحمیلي ترون د شپږمې مادې او د بین المللي سرحدي قوانینو پر بنسټ، هېڅ هیواد نه شي کولې د ډیورنډ کرښې په شان پر جنجالي پولو باندې یو اړخیز کار وکړي.

له بده مرغه چې زموږ مفکر ولسمشر او ډله ټپله یې (لکه بُت په غټو سترګو دم ختلی) په غټو، غټو ورته ګوري، نه یې د ملګرو ملتونو محاکمو ته شکایت وکړ، نه یې په امنیت شورا کې غږ پورته کړ او نه یې د کرښې پر سر باندې پنجابیان وډزول، لکه دوی چې په کنړ کې زموږ کلي بې له کوم دلیل څخه هره ورځ په توپو ولي او وړاندې راځي.

موږ له آره په دې باندې پوهیدلو چې ولسمشر له کوزو پښتنو او ډیورنډ کرښې سره چندان علاقه او دلچسپي نه لري، لکه چې ټول پوهیږو مفکر صاحب د خپل بې ځواکه واکمنی له پیل څخه تر اوسه پورې په دې وروستیو کې، یو ځل د ډیورنډ کرښې په تړاؤ، د پکتیا ولایت په ګردېز کې، چې د پولیسو د شهیدانو فاتحې ته تللی ؤ، تشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوايي خبرې(ډزې) وکړې، وړاندې له دې يې د ډيورنډ او کوزو پښتنو او بلوڅو په هکله يوه خبره ترخولې نه ده وتلې، په دې باب د افغان جرمن پورتال د تبصرو په درڅه کې ښاغلی عبدالکريم رحيم چې ځان د ولسمشر غني ټولګي وال (هم صنفي) بولي داسې ليکلي دي:« زه اشرف غني د مکتب د وخت نه پيژنم. ډير کلونه زما همصنفی و. کرکټر يې هم راته معلوم دی. په دی هم خبريم چی په مکتب کی دی د باچا خان مخالف و او اوس هم د سپنتا صاحب په وينا دی د پاکستان موقف ته متمايل نظر لری».

موږ ښاغلي غني ته دا وايو چې له تشو او بې عمله خبرو او چغيدلو نه څه نه جوړيږي چې له ډېر زور څخه دې د حنجرې غږ هم تغيير وکړي او څوک نه شته چې درته ووايي: خپل احساسات کنټرول کړه، خلک درپورې خاندي!.

يو څوک چې د خپل ګاونډي شخصيت ونه پيژني، دا مانا لري چې هغه کس د سالم فکر څښتن نه دی، تاريخ ثابته کړې ده چې پاکستانی پوځ يو بې زړه او ډارن پوځ دی، له هند سره يې په ټولو جګړو کې شرموونکي ماتي خوړې دي او له موږ سره يې په تېرو څو ورو، ورو نښتو، (تورخم، سپين بولدک او نورو) کې وښودله چې پنجابی پوځ يو بې مورالـه، دال خور او مړی خور پوځ دی، ومو ليدل چې د سپين بولدک په وروستۍ جګړه کې يې زغره وال ګاډي په ځای پرايښودلي وو او ځانونه يې په منډه خلاص کړل.

په وسواس په نامردۍ په وهم وېره
لا په زړه به وي ګيدړ تر ده زړه‌ور
خوشال بابا

دوی به هېڅکله هم زموږ سره د اوږدې مودې لپاره جګړه ونه کړای شي، که احياناً پاکستانيان زموږ پر وړاندې ودريږي، افغانان په پوره ميړانه لکه چې تاريخ ثابته کړې ده جګړې او قربانيو ته چمتو دي، موږ افغانان د ننه په خپلو کورونو او ښارونو کې، د پاکستانيانو له لاسه هسې بې نتيجې او بې مانا وژل کيږو، نو ښه به دا وي چې له دښمن سره په جګړه کې نر په نره شهيدان شو.

کشکې ځوان د پښتانه په ننګ کې مړ وای
نه چې ګور لره روان شو له تلتکه
خوشال بابا

که موږ په لومړيو کې له پاکستان سره مخامخ جګړيدلي وای، نو دا لوی شمېر افغانان چې له تېرو څلورو لسيزو راپه دېخوا وژل شوي دي نه به وو، وژل شوي او په لږو تلفاتو سره به د لوی احمد شاه بابا اصلي پولو ته رسيدلي وو، په دې بنسټ موږ ولسمشر غني ته لاندې وړانديزونه وړاندې کوو، نو که عمل يې پرې وکړ، له تاريخي بدناميو به ځان وژغوري او د يو رښتني ملي اتل نوم به وګټي او که عمل يې پرې ونه کړ هغه تاريخي داغ چې تر ده وړاندې نورو ملي خاينينو ګټلی دی، دی به يې هم تر لاسه کړي:

۱ـ دفاع وزارت دې د کرښې هغه سيمې چې د پنجاب لخوا کار پرې روان دی او له کرښې راوړاندې شوي دي، د هوايي، توپچي او راکټي بريدونه لاندې راولي.

۲ـ ملي امنيت او نورو کشفي ادارو ته دې دنده وسپارل شي، چې د پنجابيانو د کار مخه، د خپلو پټو او ښکاره عملياتو له امله ډب کړي، په ځانګړي توګه د کرښې دواړو غاړو پښتنو او بلوڅو ورونو سره دې کار وشي...

۳ـ کشفي او استخباراتي ارګانونه دې داسې وړ او پاروونکي، هڅوونکي اوپراتيفي(سل دوله) عمليات ترسره کړي، چې له امله يې غربيان او امريکايان اړ شي، د پنجاب پر وړاندې مخامخ او نامخامخ پوځي، سياسي، اقتصادي او ... جګړې پيل کړي.

۴ـ بې له ځنډه دې د ملګرو ملتونو امنيت شورا او اړونده عدلي محاکمو ته غوښتنليک وړاندې شي، پر پاکستان دې د خاورې دعوه وشي، د دعوې پرمخ بيولو لپاره دې يوه خوار ښه متخصصه ډله، چې په هغو کې لر او بر افغان حقوق پوهان، تاريخ پوهان، سياستوال او د دوستو هيوادونو کار پوهان ګډون ولري، تر څو وکړای شي د ملګرو ملتونو په محاکمو کې په ښه توګه خپله دعوه وچلول شي.

ټول پوهيږو چې د تاريخ په اوږدو کې په افغانستان کې له پرديو سره ټل ولسونه جګړيدلي دي، لويو، لويو امپراتوريو ته يې ماتې ورکړې دي، نو ځکه خو وايي(د ولس زور د خدای زور دی) په دې بنسټ زموږ اتل ولس له پاکستان سره د جګړې لپاره ښه په خوښۍ سره چمتو دي، که ولسمشر زړه وکړي او په خپل اتل ولس باندې غږ وکړي وبه ګوري چې زموږ ځوانان د جګړې ډګر ته د ډولونو او اتڼونو سره ورودانګي.

د پاکستان سره د دې جګړې ګټې به دا وي چې له يوې خوا به امريکايان او غربيان، له پاکستان سره په مخامخ پوځي، اقتصادي او سياسي جګړو او کشالو کې ښکېل شي او له بلې خوا د ملګرو ملتونو سازمان به د ډيورنډ کرښې مسله مهمه وبولي او جدي غور به پرې وکړي، دا جګړه به د ننه په پاکستان کې په لومړي ګام کې بلوڅان، پښتانه او سنديان د پنجابيانو پر وړاندې راپورته کړي، چې په پای کې به پاکستان تجزيه شي او نړۍ به د پاکستان د (ام، کيو، ام) ګوند د مشر، الطاف حسين په وينا، له دغه نړيوال ناسور او عذاب څخه آرامه شي. (ان شاء الله)

https://www.youtube.com/watch?v=IQgy1IV3uNY

https://www.facebook.com/Spogmai.Fm/posts/1210083302346606:0

هغه ځوان چې د وطن په درد سوځيږي
که سل ځله پر مخ لويږي پورته کيږي
ما ترې سل ځله قربان او صدقه کړې
چې د مرګ پر پوله ناست وي لا خوځيږي
اکاډميسين سليمان لايق

موجبات بیماری روانی

موجبات یا علتهای بیماری روانی عبارتند از:

۱. خرابی مغز.
۲. سرکوفتگی امیال (عقده روانی).
۳. گذشتن شدت میل از حدومرز کنترول.

و اینها نیز آدمی را بسوی بیماری روانی سوق می دهد.

۱. بیکاری کامل و زیاد.
۲. تنهائی زیاد و خیال.
۳. فقر وخرج زیاد با عدم اعتماد به خود وخدای خود.
٤. ممانعت همیشگی از بروز رازهای دل.
۵. حسادت زیاد.
٦. حرص زیاد.
۷. حوادث ناگوار پی در پی غیر منتظره .
۸. به ذهن آمدن پی در پی صحنه های ناخوش آیند و هول انگیز وخشم افزا.

یکی از چیزهائی که هم ممکن است موجب بیماری روانی شود و هم امکان دارد باعث بیماری جسمانی و احیاناً فلج و سکته و مرگ شود، مشاهده یا خبر امریا امور ناگهانی بسیار ناگوار وهیجان انگیز است. از دیگر چیزهای که در بعضی افراد سبب دیوانگی یا بیماری روانی می شود، بعضی از بیماریهای بدنی و نقص عضو است، و در بعضی افراد هم بیماری روانی ارثی است، هر چند که ارث هم خد دستخوش محیط است.

منظور از خرابی مغز، این است که یک قسمت از مغز یا تمام آن در اثر ضربه ای مخصوص یا در اثر چیزی دیگر صدمه دیده و نمی تواند کار خود را به خوبی انجام دهد و یا در اثر فرسودگی کارش مختل شده.

منظور از سرکوفتگی امیال این است که یک یا چند میل همیشگی هرگز نتوانسته اند ارضاء شوند، هر وقت ظهور کرده اند با توسری خوردن از محیط مجبور به عقب نشینی شده و به صورت عقده مشغول دارنده، یا آزار دهنده در آمده اند.

مقصود از گذشتن شدت میل از مرز کنترول، این است که گاهی ممکن است یک میل آنقدر شدت و قوت پیدا کند که گذشته از آنکه شدیداً همه امیال دیگر را تحت الشعاع خود قرار می دهد، قدرت جلوگیری از ارضاء آن از صاحبش سلب می شود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قصه خوانۍ مړی

جبران جبرئیلي

کله چې ژوند د تېره تېغ لاندې راشي نو د لوبې خوند پيکه او بدرنګ شي او د مصلحتونو لاندې ژوند تېرول هم بلا ډېر دروند کار دی، خو بې له دې چاره هم ناشونې ده. کله چې استقلال د هوسۍ په ښکر او فکري استقلال په زولنو وتړل شي نو سړی خوار پکې لکه د باميانو د نړېدليو بوتانو په څېر هک پک پاتې شي، نو د حيرانۍ له امله به سړي نه ورخ اوبه يوسي او معامله ګډه وډه شي او په ګډه وډه معامله کې خپله خبره کول او پخپله خبره درېدل د سقراط د زهرو جام شي او د سقراط د زهرو جام څښل هم د سقراط په څېر زړه او ځيګر غواړي...

... په دې دروغجن چاپېرچل کې د نفرتونو دومره زهر شيندل شوي چې د شاتو په شيندلو هم د چا يقين نه راځي. دا د شکونو وطن دی او دلته په هره خبره شک کېدای شي او په هر چا شک کول دلته څه نوې خبره نه ده، ځکه کله کله په ځان هم شکي شم، ځکه دلته قبله بدلول او په فردوسي جام شونډې لګول د ورځې معمول دی، کله چې د امن او سولې خبرې شروع شي نو ځينې د جهاد مدعيان بيا د وينو غړغړې شروع کړي، ددې يارانو لپاره خو جنګ لنګه غوا ده چې غوا وچه شي کوچ او غوړي بند شي بيا نو ددې نازوليو ګوزاره ګرانه شي او بيا د غل د مور په څېر په غلا ژاړي. دوی خو تل د نورو په شر کې خپل خير غواړي، وايي يو څه او کوي بل څه!

واعظان کز جلوه بر محراب و ممبر می‌کنند
چون به خلوت میروند آن کار دیگر می‌کنند

يوه بله خبره را ياده شوه، په خيبر بازار کې زما د يو مېز نږدې ملګري ښاغلي سليم راز به ويل، په افغان جنګ کې د اسلام او مسلمان خبره يوه (دکهاوه) ده، اصلي خبره د مقام او د روپيو لاسته راوړل دي.

زه د راز صيب د خبرو په هکله په سرو زړو ګوزاره کوم، خدای ښلي سيف الرحمن سليم را څخه په يو بيت ځان خلاص کړی وه.

لاړه قافله هم د رهبر سره رهزنه شوه
دا معاشره جوړې د څېلمې بې ضميره ده

دې مجهول حالت له ما هم لاره ورکه کړې. د موزېګې د شلېدلي کټ په څېر چې بازو يې ټينګ کړم، لنګه يې وتښتي. که د سولې دا معامله لړه هم اخوا دېخوا شوه نو پور به يې دا خوبولی ولس پوره کوي. د جعل او تذوير داسې امامان به پيدا شي چې شيطان به ترې امان غواړي. درنو لوستونکيو!

زما ددې ليکنې پيمانه يواځې د ژوندي ضمير خاوندان کولی شي.

دا زما ډېرور، خدای وهلی سم کړتو خان دی، پرون يې راته وويل، د سولې په خبرو کې زموږ د مشرانو څه رول دی؟!

زه غلی شوم، ناڅاپه مې د شلو کالو يوه زړه سفر نامه مخې ته راغله، په ۱۹۹۹ز کال کې ښاغلي افراسياب خټک، قدرمن آصف ضميم، ګران نور الحبيب نثار او محترم ابراهيم همکار د پېښور پوهنتون يو څو استادان محصلين او محصلانې سره له جبرانه د يوه ورکشاپ په خاطر نتياګلۍ ته مخه کړه. کله چې نتياګلۍ ته ورسېدو نو د پېښور ګرمۍ او د نتياګلۍ يخنۍ په زور هم خبر شولو. مازيګر مهال د ليليې مسوول مور ته معلومات راکول چې دلته هر راز ځناور شته، که مو مخې ته راغی تاسو ورته څه مه وايئ، تاسې ته هم څه نه وايي او که چېرته زمری هم مخې ته راغی ورته عمل به کوئ. نثار صيب پرې غبرګ کړ، که زمری راغی د هغه خوښه ده چې هر څه کوي، زموږ کوکې او خاموشي موږ ته ذره هومره هم خير نشي را رسولی. ډېرور ته مې وويل، څه چې د ځنګل د باچا خوښه وي، هماغسې به کېږي.

اُفف خدايه! ما خو خبره د قصه خوانۍ د مړي را نيولې وه، سر مې ځنګل ته ورسېد. د قصه خوانۍ بازار له يوې تنګې کوڅې نه ناڅاپه يو تابوت راووت. د جنازې څادر پرې هم غوړېدلی وه. هر چا ورسره د ثواب په نيت اوه- اوه قدمونه اخيستل او هر چا د بېوسۍ او خپګان مظاهره کوله.

مړی له چوکِ يادګار او فردوس سينما نه ښه په هجوم کې راووت. د ثواب په نيت را وتلو خلکو مړی تر چارسدې اډې پورې را ورسولو، چې د چارسدې هديرې ته ورسېدل، ګوري چې نه نوی قبر شته او نه هم قبر کيندونکی. را وتليو خلکو مړی د بوتنۍ پُل ته ورسولو. هلته هم د چارسدې هديرې په څېر نه قبر و او نه قبر کېدونکی. خلکو جنازه په ځمکه کېښوده.

يوه پکې غبرګ کړ، د مړي وارثان څوک دي؟! هر چا يو بل ته کتل، د وارث مارث پته نه لګېده، مړی خوار پر ځای پاتې شو او د ثواب په نيت را وتلي خلک بېرته خپلو ځايونو ته ستانه شول. معامله پوليسو ته ورسېده، پوليس د مړي د معلوملو لپاره قصه خوانۍ ته را ورسېدل، يو څو شپې وروسته معامله ښکاره شوه چې يو چا خپل ملګری د پيسو لپاره وژلی، مړی يې تابوت کړی او خپله تښتېدلی دی.

په موږ خوارانو هم د قصه‌خوانۍ د مړي په څېر لوبې رواني دي. د قاتل ماتل پته مو نه لګېږي، په دې څلور لسيزو کې چې هر چاته نږدې شوي يو، په چړو يې وهلي يو او په زخمو يې راته مالګې دوړولې دي.

نن- سبا يو نوی څرک پيدا شوی، خدای دې وکړي چې د لغمان د چارباغ پخوانۍ اوسېدونکی او ننۍ زلمی خليلزاد زموږ په زړو پرهرونو د مرهم پټۍ کېږدي او نور په دې ځورېدلي ولس کې د اور، وينو او بارودو لوبه ختمه شي.

زه خپله ليکنه د خپل بابا په دې شعر ختموم:

ګوندي وي چې بازي بيا را وجار وځي
همه‌ګي عالم ويل کا چې اوس بای ده

څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟

ډاکټر محسن حسن

دغه لړی سل لارښووني لري، دلته به يې شريکوو، چې زموږ تاسې فکرونه مثبت شي!

۱ - کله چې غږېږئ بايد مثبتې کلمې وکاروئ!

که تل ځانته وواياست چې «نشم کولای» نو ځان قانع کوي چې په رښتيا ضعيف يم. بايد ووايست چې په اسانۍ د يوه کار له عهدې وتلای شم او يا حد اقل خپل ټول زيار کاږم.

۲ - منفي فکرونه لېرې کړئ!

کله مو چې روحيه ضعيفه وي، نو منفي فکرونو او احساساتو ته اجازه مه ورکوئ چې ومو ځوروي. حتی ورځ کې يوازې څو ساعته منفي فکرونه له ځانه لېرې او د ژوند په مثبتو اړخونو تمرکز وکړئ.

۳ - هاغه کلمې او توري کاروئ چې ځواک و احساس مو را وينښوي!

تل زيار کاږئ چې خپل فکرونه په داسې کلمو بيان کړئ چې له هغو سره تاسې د خوښۍ او قدرت احساس لرئ او داسې وګڼئ چې ژوند مو خپل کنټرول کې دی. د هغو کلمو پر ځای چې د ماتې او بې کفايتۍ احساس درکوي په مثبتو کلمو تمرکز وکړئ.

نور په بله ګڼه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د درېو ګاونډيو هېوادونو شريکه مرسته

طارق عزيز

د نشه‌يي توکيو بد اغېز هر چاته معلوم دی، خو سره له دې هم په نړۍ کې به داسې هېواد نه وي چې يو شمېر خلک يې په نشو نه وي اخته، خو بيا د ډېرو هېوادونو حکومتونو نه يوازې د نشه‌يي توکيو د ناقانونه کښت، بلکې د کارولو پر ضد يې هم ډېر ګامونه پورته کړي. يو خوا که د نشه‌يي توکيو د ناقانونه کښت او قاچاق پر ضد په ټوله نړۍ کې عملي ګامونه پورته کېږي، نو بلخوا مونږ داسې مثالونه هم لرو چېرته چې د طبي مقاصدو لپاره د نشه‌يي توکيو کر قانوني ګرځول شوی. د نړۍ د نورو هېوادونو په څېر پاکستان، افغانستان او ايران هم غواړي نه يوازې د ناقانونه نشه‌يي توکيو کښت ختم کړي، بلکې غواړي ددې توکيو قاچاق هم بند شي...

... په دې لړ کې درېواړو ګاونډيو هېوادونو، پاکستان، افغانستان او ايران له افغانستان څخه د افيونو او د نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د مرستې کولو او له يو بل سره د معلوماتو شريکولو پرېکړه کړې.

دې درې واړو هېوادونو دا پرېکړه د ۲۰۱۸ز کال په دسمبر کې د پاکستان په پلازمېنه اسلام آباد کې د يوې غونډې پر مهال کړې. په دې دوه ورځنۍ غونډه کې د پاکستان، افغانستان او ايران د نشه‌يي توکيو د مخنيوي ادارو لوړ رتبه چارواکيو ګډون کړی و. دا درې اړخيزه غونډه د ملګرو ملتونو د نشه‌يي توکيو او د جرمونو د مخنيوي ادارې «يو اېن او ډي سي» په مرسته شوې وه. د ملګرو ملتونو دې نړيوالې ادارې په ۲۰۰۷ز کال کې ددې درېواړو ګاونډيو هېوادونو تر منځ د مرستې او معلوماتو د شريکولو ميکانېزم معرفي کړی و. ددې ميکانېزم بنسټيزه موخه له افغانستان څخه د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق مخنيوی دی. د اسلام آباد په غونډه کې درېواړو هېوادونو د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره په وخت د معلوماتو شريکولو او په دې لړ کې له مرستې زياتولو سره سره په هغو پولو په يو وخت کې د عملياتو کولو پرېکړه هم کړې، په کومو چې د نشه‌يي توکيو د قاچاق ورل روان دي.

د اسلام آباد دا غونډه داسې مهال شوې، چې د ملګرو ملتونو ادارې منلې چې په ۲۰۱۸ز کال کې د وچکالۍ او ټيټې بيې له لامله په افغانستان کې د کوکنارو په کر کې نږدې ۲۰ سلنه کمی راغلی.

په دې درې اړخيزه غونډه کې په پاکستان کې د يو اېن او ډي سي استازي سېزر ګډېس وويل: «درې واړو ګاونډيو هېوادونو په ۲۰۱۹ز کال کې د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره په لا ډېرو هڅو کولو اتفاق کړی.»

د سېزر ګډېس په وينا، له دې درې واړو هېوادونو پرته د نړيوالې ټولنې لخوا مرستې زياتولو ته اړتيا ده، ځکه د نشه‌يي توکيو د مخنيوي کار يوازې ددې درې هېوادونو د وس خبره نه ده. د افغانستان د نشه‌يي توکيو د مخنيوي وزارت ډايرېکټر جنرال محمد عثمان فروتن وايي: «سږ کال په افغانستان کې ۸۹ سلنه افيون په هغو سيمو کې کرل شوي چېرته چې د ترهګرو او وسله‌والو فعاليتونه زيات دي». دی وايي، سږ کال افغان چارواکيو ۴۳۳ ټنه نشه‌يي توکي نيولي او د نشه‌يي توکيو د قاچاق په تور نږدې د څلور زره شکمنو کسانو پر ضد د هېواد د قوانينو له مخې عمليات شوي دي.

په افغانستان کې د کوکنارو کر او د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو نړيوال مارکيټ ته قاچاق يوه نړيواله ستونزه ګڼل کېږي. ددې درې واړو ګاونډيو هېوادونو تر منځ ددې ستونزې د مخنيوي لپاره مرسته او د معلوماتو شريکول يو ښه اقدام دی، خو تر څو چې د کوکنارو د کر او د افيونو د پيداوار لاملونو ته پام ونشي دا ستونزه به هواره نشي.

امريکې د تېرو ۱۷ کلونو په لړ کې په افغانستان کې د کوکنارو د کر پای او د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره افغانستان ته ۸ ميليونه ډالر بوديجه ورکړې، خو سره له دې هم د کوکنارو کر ختم نشو او نه په دې لړ کې کېدونکيو هڅو نتيجې ورکړې دي.

د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره له افغانستان سره د ملګرو ملتونو او اروپايي ايتلاف مالي مرسته له دې څخه علاوه ده. سره له دې چې د امريکې او نړيوالې ټولنې لخوا د کوکنارو د کر د خاتمې لپاره له افغان دولت سره مرستې شوې دي، خو بيا هم د کوکنارو کر او د نورو نشه‌يي توکيو کر لا هماغسې روان دی. داسې ولې کېږي؟!

د افغانستان د معيشت او بيا په خاصه توګه د کرکيلې په اړه په جاري شويو شمېرو کې ددې پوښتنې ځواب موندل کېدای شي. په افغانستان کې يوازې ۱۲ سلنه ځمکه د کر وړ ده. په دې هېواد کې پينځه سيندونه بهېږي، خو سره له دې يې هم د اوبو لګولو نظام دومره پرمختللی نه دی چې په پايله کې يې د کر وړ ټوله ځمکه خړوبه کړای شي. که څه هم يو اېس اېډ او نورو ادارو د افغانستان له کروندګرو سره د فصلونو توليد اضافي، د اوبو لګولو نظام بهترې او د کرکيلې او لايېو سټاک د ودې له لارې مرسته روانه ساتلې، خو ددې کومې خاص پايلې نه دي را وتلې.

د صنعتونو د نشتوالي له امله د تربيه شويو خلکو کمی داسې ستونزې دي، د کومو په وجه چې افغان کروندګر د کروندې سمدستي لاسته راوړنې لپاره د کوکنارو په فصل په انحصار کولو مجبور دي، ځکه چې دوی په کم وخت کې د فصل ښه نعم البدل تر لاسه کوي.

په افغانستان کې د کوکنارو کرونده، توليد او له تجارته يې د تر لاسه کېدونکي امدن حجم د ميليونونو ډالرو د ماليت دی، خو له دې نه افغان دولت او نه کروندګرو ته پوره معاوضه په لاس ورځي، ددې پر ضد له دې تجارت څخه د ترلاسه کېدونکي امدن ډېره برخه د جنګسالارانو، ترهګرو او د نشه‌يي توکيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قاچاقبرو جېبونو ته ځي.

پر ۲۰۰۱ ز کال په افغانستان کې د ناټو د عملياتو له پيل کېدو نه پس د بيا رغونې او بحالۍ په نوم امريکا، اروپايي ايتلاف، جاپان او نورو مرستندويو هېوادونو له بېلابېلو پروژو سره سره د کوکنارو د کروندې د کمښت لپاره اقدامات کوي، ځکه چې د نشه‌يي توکيو قاچاق د ټولې نړۍ ستونزه ده، دا حالات په نظر کې ساتلو سره افغان دولت او ګاونډي هېوادونه يو ځای شوي او ددې مسئلې د حل لټولو هڅې کوي.

په داسې حال کې دې ته اړتيا ده چې افغان دولت د کوکنارو د کروندې او توليد عمل رسمي کړي، بايد افغان دولت نړيوالو هېوادونو او په خاصه توګه له دوا جوړوونکيو هېوادونو سره تماس ونيسي او د افيونو قانوني برآمد ته پام وکړي.

په ۲۰۱۷ز کال کې د دوا د صنعت نړيوال حجم ۹۳٤,۸ ميليونه ډالر ريکارډ کړای شوی و او د يوې اندازې له مخې د ۲۰۲۱ز کال په پای کې به ددې صنعت حجم د ۱۱۷۰ ميليونه ډالرو نه هم زيات شي. په دې وخت کې افيون په ګڼ شمېر سکون رسوونکيو دواګانو کې کارول کېږي.

بايد افغان دولت او د ملګرو ملتونو د نشه‌يي توکيو او د جرايمو د مخنيوي اداره هغه ټول پرمختللي او پرمختګ کوونکي هېوادونه چېرته چې د درملو صنعتونه دي، په دې قايل کړي چې هغوی د درملو جوړولو لپاره افيون له افغانستانه وپيري، له دې سره به افغان حکومت ښه مالي ګټه تر لاسه کړي او ورسره به د کروندګرو ګټه هم زياته شي او ورسره به د نشه‌يي توکيو په قاچاق کې ډېر کمښت راشي. په دې لړ کې د افغانستان د کرنې وزارت، اقتصاد وزارت، د بهرنيو چارو وزارت او تجارت وزارت هم مسووليت لري، دا يو مشکل کار دی خو چې نيت او اراده وشي، نو بيا هېڅ ناممکن نه دي.

افغانستان په دې وخت کې د بيا رغونې او بحالۍ له پړاو نه تېرېږي، بايد افغان دولت په دې ځان پوه کړي چې د نشه‌يي توکيو د قاچاق په اړه د تجارت يوه لويه برخه د قاچاقبرو، عسکري ډلو او نان ستېټ ايکټرز لاسونو ته ځي، که د کوکنارو کروندې، توليد او بهر ته لېږل قانوني او رسمي شي، نو افغان دولت هغو وږو کروندګرو ته نېغ په نېغه ګټه رسولی شي، کوم چې په دې وخت کې د معاش له ستونزو سره مخ دي. په دې لړ کې موږ د کاناډا يو مثال وړکولی شو، چېرته چې د طبي موخو لپاره د نشه‌يي توکيو تر يوه حد پورې د قانون له مخې د کروندې اجازه ورکړل شوې. دا اجازه چاته ورکړل شوې؟ او ددې شرايط څه دي؟ بايد په دې لړ کې افغان دولت د هغه ځای د قوانينو او شرايطو جاج هم واخلي.

سيکولاريزم

اجرالدين اقبال

... په تېر پسې

دا بېلګه ښيي چې موږ همدغسې د ماوراً طبيعت په لمن کې ژوند کوو او ژبه مو پوره سکولار شوې نه ده. دا له يوه فرانسوي سره پرتله کړئ چې د خدای پامانۍ پر وخت وايي: «د ليدو په هيله» او يا يو انګليسي چې وايي: «مخې ته دې ښه». دا ژبه، د فرنګيانو همېشنۍ ژبه نه وه. که تاسې د دوی مخکېنيو ليکنو او خبرو اترو مراجعه وکړئ، وبه وينئ چې په خدای پامانۍ او ليک ليکلو کې دومره وچ کلک نه ول او هلته ديني سمبوليک ژبې واکمنې درلوده.

خو تر ژبې ډېر او مهمتر، انګېزې مو دي. مهمترين ځای چې د لازمان او ماوراً طبيعت عالم - چې دين هم په دې نړۍ پورې اړوند دی - په طبيعي ژوند کې مو دخالت کوي، په عمل کې مو نيتونو ته بڼه او روح ورکوي. انسان بې له انګېزې او انديښې بل څه نه دی. مولانا بلخي وېل:

ای برادر تو همان انديشه ای - ما بقی تو استخوان و ريشه ای (مثنوي)

د انديشه کلمه يې په عمومي مانا کارولې ده؛ هم نيت په پام کې لري او هم انديشه. انسان د نيت او اند ټولګه ده او د عمل په ډګر کې د خپلو نيتونو تابع دی. که انګېزې او نيتونه يې ديني وي، ديني انسان کېږي او که غير ديني وي، سکولار کېږي. جمع هم تل په فرد پسې ځي. که د ټولنې ډېری وګړي ديندار وي، ديني ټولنه به رامنځ ته شي او که غير ديندار وي، سکولار ټولنه. په نويو ټولنو کې دا پېښه شوې چې غير ديني نيتونه، د ديني نيتونو ځايناستي شوي دي. د بېلګې په ډول د روغتيا او وطن دوستی انګېزې شنلای شو.

د اسلام له پيغمبره(ص) يو روايت لرو چې وايي: «النظافة من الايمان» يعنې پاکوالی د ايمان يوه برخه ده؛ يعنې مؤمن انسان د مؤمن والي په نيت پاکوالی غواړي. همدغسې موږ ټول له هېواد سره مينه لرو. که کوم دښمن زموږ پر خاوره يرغل وکړي جګړه ورسره وکوو او د فاع ترې کوو. په ديني رواياتو کې لرو «حب الوطن من الايمان» يعنې له هېواد سره مينه د ايمان يوه برخه ده. مؤمن انسان، د خپلو ديني ښوونو له مخې، وطن دوست دی او له خپلې خاورې به دفاع کوي. همدلته يو بنسټيز ټکی نغښتی دی. څوک چې له خپل هېواده دفاع کوي په کوم نيت دغسې کوي؟ څوک چې د پاکوالي په لټه کې دی، په کوم نيت دا کار کوي؟

په نوې نړۍ کې وېل کېږي، د پاکوالي لپاره، ديني نيت لازم نه دی؛ بلکې د عقلمنو انسانانو په توګه پوهېږو چې پاکوالی يو ښه چار دی. دا چې خدای تعالی هم ترې راضي دی، خومره ښه؛ خو ان که خدای هم نه وېل، موږ په خپلو عقلونو پوهېدو چې پاکوالی يو ښه چار دی او يوازې په عقلي انګېزو پر ډېې کولو مو د پاکوالي رامنځ ته کولو ته هڅه کوله. او يا کله چې غليم زموږ پر هېواد يرغل کوي، پر کور مو تېری کوي؛ نو شونې ده په ديني انګېزو له ځانه دفاع وکړو او شونې ده ديني انګېزه هم ونه لرو او له ځانه دفاع وکړو.

په غير ديني ټولنو کې، خلک د خپل مال، ناموس او خاورې لپاره مبارزه کوي سره له دې چې ديني انګېزه نه لري. تردې اوچت، له ظلم سره مبارزه ده. څوک چې په ټولنه کې ظلم زغملای نشي، څوک چې ويني «نابينا و چاه است» او چوپ کېناستای نشي، په دوو انګېزو غبرګون ته کولای شي: يو په ديني انګېزه؛ ځکه دا کړنه د خدای خوښه ده او بل په غير ديني انګېزې؛ يعنې په يو عقلاني څېړنه دې پايلې ته ورسي چې ټولنه له ظلم سره نه پايېږي او د ظلم منل د انسان له فطرت سره په ټکر کې دي. سکولار ټولنې دغسې يو وضعيت لري.

په ديني ټولنو کې د سکولار ټولنو عموم بنسټونه هم پيدا کېږی؛ يعنې که هلته د کرنې وزارت لري، ديني حکومت هم د کرنې وزرات لري. که هلته دفاع وزارت لري، ديني حکومت يې هم لري. دا ټول ظواهر يو دي؛ نو ترمنځ يې توپير څه دی؟ کوم چار يوه ديني ټولنه له غير ديني ټولنې يا يو ديني حکومت له يو غير ديني حکومته بېلوي؟

دا توپيري عنصر انګېزې او نيتونه دي. د دواړو کړنو بهرنۍ بڼه يوه ده. بنا او ساختمان يې يو رنګ دی. په دواړو ټولنو کې بنسټونه يوبل ته ورته دي. دلته يوازېنی څيز چې د سکولار او غير سکولار ډلو ترمنځ توپير رادبره کوي، «انګېزې» او «نيتونه» دي؛ يو د الهي رضايت په نيت عمل کوي او دا بل نه له خدای سره د موافقت يا مخالفت - چې له آره به ذهن کې دغسې انګېزه نه لري - له وجهې بلکې په خپلې عقلانې انګېزې عمل کوي لکه وايي پلانی کار کوم ځکه عقلاني محاسبې راښيي چې پلاني ځای ته به ورسم او همدغسې.

د سکولاريزم ددې مفهوم په پام کې نيوو سره، ډېرې تبعي او فرعي ټکي به يې راښکاره شي. لکه چې ومو وېل. نړۍ، د انګېزو او انديشو نړۍ ده. د انګېزو په نړۍ کې کله مو انګېزه دا وي چې له يوه ماورايي موجود سره معامله وکړئ او طبعا چارې مو دده په وينا او دده د خوښې لپاره کوئ. کله هم دغسې محاسبه او سنجونه نه لرئ؛ خو په عقل چلېږئ او د کار پايله هم يو رنګ ده. کله چې زموږ په ټولنه کې وېل کېږی: «موږ خپل مکلفيت ترسره کوو» د «مکلفيت ترسره کولو» دقيقه مانا همدا ده چې: « موږ په خپل ګومان د ديني او الهي انګېزو له مخې عمل کوو، حال دا چې نور د دغسې نيتونو له مخې عمل نه کوي. »

له دې سريزې دوه مهم ټکي راوځي: لومړی ټکی دا، په سکولار او غير سکولار ليد کې د کړنې بهرنۍ بڼه څه دخالت نه لري. څه چې دخالت لري د عامل وګړي دننۍ انګېزه ده. زه يو کار کوم چې شونې ده ته يې ورته ترسره کړې؛ ته هم موټر چلوې او زه يې هم. ته هم ښوونځی پرانځې او زه يې هم. ته هم اولادونه روزې او زه يې هم. شونې ده دا ټول پوره يو رنګ بڼه ولري. کوم څيز دا دواړه کړنې يو له بله بېلوي؟ دا چې زه ځانګړی نيت لرم او تاسې بل لرئ. نو ظواهرو ته په کتو ويلای نشو چې کوم وګړی يا ټولنه سکولار او کوم وګړی يا ټولنه سکولار نه ده. بې له بخرې توپيره، د کړنو ظاهر يو رنګ کېدای شي...

پاتې په بله ګڼه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر يې هورې په دمغان لم يې اټک دی

ابراهیم ایمان

په مور وطن ډېر کړاوونه او جگې ټیټې تېرې شوې دي، خو نه یې چنگېز ته سر خم کړی، نه گوډ تیمور، نه انگرېز و شوروي ته. په مور وطن هرې ډلې ټپلې زړه یخ کړی دی، خو له داخلي خاینانو هم په امن نه دی پاتې شوی. څوک یې په ټټر کې سرو او سپینو ته غله ول او څوک یې بیا د نورو په اشارو نوم و نښان ته شنه مړه. هرې ډلې چې په مور وطن کې له دمغانه تر اټکه پورې ظلم او زیاتی کړی دی، په شرمو شرمېدلي دي.

کله چې امریکا او متحدینو یې پر افغانستان برید وکړ، امریکا یوې ډلگۍ ته داسې زمینه برابره کړه چې د وطن اکثریت یې یوې خنډې ته کړ. ددې ډلگۍ په رأس کې بیا پخوانی ولسمشر حامد کرزی و. ده او دوی پخپله دوره کې داسې کارونه وکړل چې د پښتون قوم بنیاد یې وباسلو، یوازې یې د بېلگې په ډول د پښتنو په سیمو کې خیالي ښوونځي یادوم او بس!

د حکومت په چوکاټ کې خو له الفه تر یا، ټوله شمالي ټلواله مسلطه وه. دوی د پښتنو په سیمو کې جنگ ته زمینه برابره کړې وه.

په روان جنگ کې مو ټول اسلامي او پښتني ارزښتونه زخم زخم، ټپي ټپي شول. ټیکری، څادر، لنگوټۍ، برقه او د پتمنو پښتنو مېړمنو جامې..!

هو! دا ارزښتونه مو څه په خپل لاس ټپي کړل او څه د نورو په لاسونو، خو اوس د هېواد په شمال کې ځینې را پورته شوي دي لوی ارزښت د افغانستان نوم او افغانیت نه مني. موږ یې په تدریجي ډول دې ځای ته را ورسولو اول یې پورته یاد شوي ارزښتونه او ژبه په اداره کې فلج کړه، بیا خبره دې ځای ته را ورسېده چې اوس د افغان په سپېځلي نامه پوزخند وهي، ننگین او منفور نوم یې بولي!

څوک چې خراسان غواړي، دوی د تاریخ هغه بابونه نه دي کتلي چې چا په دې پاکه خاوره کې د بغاوت ناره کړې ده، انجام یې څه دی او افغان ولس څه ورسره کړي دي. دوی پردي تالیختي تل د پردیو پروژې دلته په لوی افغان وطن کې پر مخ وړي او تل یې له دې خاورې نه نورو ته گټې رسولې دي.

اوس بیا غواړي چې پخواني باداران خوشحاله کړي او په افغان وطن کې د بې

اتفاقۍ او تعصب نغارې وډنگوي، خو زه حیران دې ته یم چې ولسمشری ماڼۍ او نور ادرسونه خپل ورته گوري او هېڅ غوږ نه پرې گروي! دوی کېدای شي په دې نه پوهېږي چې دا د ننگ مسئله ده، د عیرت خبره ده او د افغانستان د ابرو خبره ده... بل د لوی کندهار، لویې پکتیا او مشرقي ولسونه هم چوپ دي، که حکومت او دولت په دې خبره سر نه خوږوي، نو دا ولسونه چې تل یې د افغانستان په سترو مسئلو کې دخالت کړی دی، نن باید په یوه غږ را پورته شي، ستمیانو او خرو او اسانو ته داسې غاښ ماتوونکی ځواب ورکړي چې راتلونکې نسل ته یې یو سبق پاتې شي.

که ددې خبرو مخه په نطفه کې ونه نیسو او دا خبرې وړې وگڼو، نو لرې نه ده چې په وطن کې به دې خبرې ته ایران او پاکستان پوکی ورکړي، بیا به یې مخه نیول ډېر گران شي. خدای مکړه چې د گل گل وطن دا خلک را نه ټوټه او پرچه پرچه کړي.

سر يې هورې په دمغان لم يې اټک دی
په دې منځ کې یې مېشته واړه عبث دي
«خان علیین مکان»

سوله مو تجربه کړې؟

احسان الله مومند

سوله هغه ښېرازه ده، چې له خوشحالۍ، نېکبختۍ، پرمختگ، امنیت، اقتصاد او... له لرلو مو برخمن کوي.

موږ تل د سولې په اړه اورېدلي او ان رسنۍ هم د سولې لپاره -لکه څومره چې ورته اړتیا ده- کار نه کوي.

ډېرې رسنۍ د سولې بهیر ځپي، ډېری شنونکي او چارواکي هم ورته کړنې کاندي. آیا داسې یوه رسنۍ به څوک را وښیي چې د سولې په اړه یې څېړنیز راپور خپور کړې وي؟! او یا یې کوم کارپوه پوښتلی او هڅولی وي، چې ولې سوله نه راځي؟!

ځواب هرومرو منفي دی؛ ځکه مثبته څېړنه یا د سولې د گټو او مثبتو اړخونو شننه، سپړنه او څېړنه په تېره نیمه پېړۍ کې نه چا لیدلې او نه لوستلې ده.

زموږ د هېواد ځینې کاري شنونکي یا د سیاسي چارو کارپوهان ټینگار کوي، چې څنگه ملي روح، له ملي ځانه بېل او وځپي!

مثلاً 2014ز کال یې هېوادوالو ته داسې ور پېژندلی و:

په 2014 ز کال کې به یو انسان د بل انسان خوړونکی وي. خو تر دې دې دمه هېڅ، هېڅوک ونه خوړ، هېڅ، هېڅوک لواړ تېر نکړ.

رابه شو د سولې او انسان ارزښت ته. الله پاک په سورة المائدة، ۳۲ اية کې داسې فرمایلي دي:

مَـنِ قَتَـلَ نَفْسًـا بغَـيْرِ نَفْـسٍ أَوْ فَسَـاد في الأَرْضِ فَكَأَنَّمَـا قَتَـلَ النَّـاسَ جَمِيعًـا وَمَـنْ أَحْيَاهَـا فَكَأَنَّمَـا أَحْيَـا النَّـاسَ جَمِيعًـا

ژباړه: (بېشکه شان دا دی هر څوک چې ووژني یو نفس بې له (عوض او بدل) له بل نفس څخه (یا بې) له فساده په ځمکه کې (چې په ملک کې یې فساد کړی وي) نو گواکې وژلي یې دي ټول خلک او هر چا چې ژوندی کړ دغه (یو نفس چې سبب شي د ژوندون یې) نو گواکې ژوندي کړي یې دي ټول خلک).

دا چې د یوه بې گناه انسان وژل د ټول عالم وژل دي؛ نو بیا ولې زموږ په گران هېواد افغانستان کې هره ورځ لسگونه او سلگونه کسانو ته مرگ ژوبله اوړي؟!

آیا افغانان انسانان نه دي؟!

آیا په افغانستان کې د یو بل وژنه، تښتونه، شر و فساد ورځ تر بلې کمزوری شوی او که د ځواکمنتیا بېلابېل پړاوونه وهي؟!

آیا په دې اړه ټولو خپل حق ادا کړی؟!

آیا د سولې په نوم چې کومې پیسې د مظلوم ملت له جیبه اېستل کېږي، دا پر ځای مصرفېږي؟ ایا هغو رسنیو او شنونکیو چې ځانونه د هېواد د ملي گټو او د هېواد د بچیو ساتونکي، ژغورونکي او هڅوونکي بولي، په رښتیا د سولې مثبت اړخونه څېړلي؟

زما په اند ددې ټولو پوښتنو ځواب منفي دی؛ ځکه دوی یوه ورځ په دې اړه چې د یوه انسان وژل د ټول جهان وژل دي؛ یوه داسې پرتمینه غونډه نه ده جوړه کړې، چې پکې ملي مخور، سیمه‌ییز سپین روبي، قومي مشران، د لیرې پرتو سیمو درانه اوسېدونکي او ځوانان برخه واخلي. که یې جوړه کړې هم وي؛ وروسته یې پروژه‌یي بڼه په ډاگه شوې او د ورغلیو خلکو له ملاتړه بې برخې شوې ده، لگښت یې هم د یوې پروژه‌یي موخې قرباني شوی دی.

هوکې! د هغو سیمو له خلکو دې د روان وحشت او ناخوالو د حل او عواملو په اړه وپوښتل شي، چې هلته هره ورځ وژنه، کرکه، جنگ او وحشت روان دی. بیا به نو د ستونزې په اړه ناسته، څېړنه او بحث ولې بې پایلې کېږي.

که ښکېل چارواکي په رښتیا سوله غواړي، باید له قومي مشرانو او ملکانو سره مشوره او نېک اړیکې ټینگ کړي. ځوانانو ته دې د عامه پوهاوي او ملت دوستۍ پروگرامونه او سیمینارونه جوړ او په ټوله کې دې دا ځلور اصله -چې د یوه ملت او یا ملک د ملا تیر بلل کېږي- غښتلي کړي، چې هغه اخلاق، اقتصاد، امنیت او پوهه دي.

شاعر وایي:

لوی مه شه هغه ځوی دې په خوا پورې
چې یې نه نیولی درس او نه مکتب دی

په اوسني روان ناورین کې تر ټولو گرم او جذباتي هغه ځوانان دي، چې د علم په زده‌کړې بوخت دي !

دا ولې؟!

آیا ژوند په څېړنه نه ارزي؟ او که ارزي بیا چارواکي، د سولې کاروان مسوولین او کارپوهان او رسنۍ په دې اړه چوپتیا ولې غوره گڼي او څېړنه نه کوي؟!

څرگنده ده، چې په دې هېواد کې گران او زړه ته نږدې خپل او پردی جیب دی! نه ملت او نه یې د ملي پیدایښت ارزښتونه!

خو په نورو هېوادونو کې دا جوته ده، چې ډېری خلک او ملت د جیب په پرتله ښاغلي او درانه دي.

هو! چارواکي (حکومت او دولت) باید ملت او هېواد ته وفاداره وي؛ ځکه د حلالې لټون او په هېواد کې سمون د دوی کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مردم، خشمگین اند!

مصطفی عمرزی

در تنگنای زنده گی، فشرده می شویم. نان، آب و خانه ی ما را گرفتند، کم نبود، حالا از نفس نیز افتیده ایم. حالت بی زاری توام با خشونت مرا می خورد. مردم، چه گونه منقلاب می شوند و در خروش خشم آنان، حاکمیت ها و رهبران، چه گونه زیر پا شده اند؟ به این درک، نزیک می شویم. اعتماد ما به بازیگران سیاسی، ارمغان هرج و برج بیشتر است. مثل این می ماند که کار ما، تایید هر کس و ناکسی ست که با ساخت دوسیه و شجره نامه، مردم را درگیر مرور گذشته ای می کنند که در هیچ کجایش، پس منظر آنان، تاریخ تجربیات کاری خوب ندارد. می آیند و می روند و از ما طلب رای می کنند. وسیله ی وصل ما با حکومت داران، چند نوبت اعتماد آراست...

خبر های کذایی زیادی را شنیده بودیم که شهر های ما را از وجود موانعی پاک سازی می کنند که در همه جا، شبیه قلاع معروف کابل شده اند. با این تفاوت که حضور جامعه ی جهانی، تکنالوژی عمران بین المللی را به ارمغان آورده است. به جای گل و پخسه ی وطنی، از سیخ و سمنت، مانع می سازند.

طی یک سال اخیر، مثل این که کار های قبلی را فراموش کرده باشند، به اندازه ای به حجم موانع سمنتی شهر کابل افزوده اند که به گونه ی فجیع، جلو تردد مردم را می گیرند.

تهدیدات امنیتی بزرگ و کوچک، مجموعه یا حلقه ای را که در تبانی با ارگان های امنیتی کار می کنند، به تجارت ستر ادارات، جاده ها و افراد وامی دارند تا ضعف های فاحش سکتور امنیتی بیشتر به نمایش گذاشته شوند.

اگر این همه ادعای توان مندی درست است، چرا فضای تردد و تنفس مردم را تنگ می سازند؟ در کجا پنهان می شوند؟ عقب سمنت ها! پس سرنوشت و تحفظ مردم چه می شود؟ یا این که مردم، فقط گوسفند استند؟

فاصله ی ما از دولت، به چند فرسخی رسیده است. نمی دانم چه کسانی تصمیم می گیرند؟ در شهر کابل در ازدحام مناطق مرکزی که انباشته از مراکز تجاری، ساحات قدیمی مسکونی و ادارات دولتی اند، هر کجا که فضای بازی به چشم بخورد، همه روزه با هزاران تن از موانع سمنتی، حصار کشی می کنند. در چهارراه پشتونستان، مردم در تنگنای مکان، روز تا روز دور حلقه ی چهار راه فشرده تر می شوند.

هراس از عدم کفایه، شماری را به تلاش انداخته است که با سمنت کاری شهر، به ذعم خود شان به امنیت بیافزایند. در این کار، تفکیک مناطق و کجا هایی که مورد حمله قرار بگیرند، مدنظر نیست. هر جا فضای باز بیابند، سمنت می گذارند.

چند ماه قبل از چهار راه پشتونستان تا چهار راه سرای شمالی را با ۲۰ یا ۴۰ افغانی طی می کردم، اما حالا موتر های دربستی با کرایه ی ۲۰۰، ۲۵۰ یا ۳۰۰ افغانی، حاضر نمی شوند به این مسیر بروند. با پیمودن فاصله ای تا چهار راه ملک اضغر، صدارت یا چهار راه انصاری، آن هم فقط به موتر «دربستی» می رسیم.

احاطه ی وزارت مخابرات با موانع جدیدی که به نام گلدان گذاشته اند و با جلو آوردن دیوار های سمنتی که جلوتر از دیوار های احاطه ی وزارت قرار دارند، پیاده رو را به حد عبور یک تن در آورده اند. برای آن که همه چیز را ساده وانمود کرده باشند، از جوانان هنرمند افغان که نقاش استند، دعوت می کنند حصار های سمنتی را نقاشی کنند. شباهت این منظره، بی شباهت به پناهگاه های اتومی نیست.

در اوایل حمله ی امریکا به افغانستان، مردم، نگرانی داشتند که حضور بن لادن، به قیمت جان شان تمام نشود؛ زیرا شایع شده بود که به زودی با بمب اتومی امریکا، رو به رو می شوند.

بی زاری توام با خشونت، کاسه ی صبر مردم را لبریز کرده است. مرکز شهر که محل تردد جمع کثیری از اهالی پایتخت است، بر اثر تنگنای جا، ساعت ها همه را درد سر می دهد. هنوز از برف و بوران خبری نیست، زنان و دختران مردم از عصر الی ۸ شب در ایستگاه های مرکزی شهر منتظر می مانند تا موتر بیابند.

وقتی این سطور را می نویسم، از شدت ناراحتی بی میل نیستم چند فُحش خواهر و مادردار به مسوولان حواله کنم. آخر کدام حیوان تصمیم می گیرد؟ با این همه مدعی عقل و منطق، یکی نیست بیاید و مشاهده کند که سمنت کاری شهر، نمی تواند جلو درز هایی را بگیرد که با ضعف مدیریت، نصف مملکت، جغرافیای حاکمیت مخالفان شده است.

همه جا سمنت چیده اند. احاطه ی وزارت دفاع که از داخل نیز حیاط کلان دارد، به اندازه ای بزرگ شده است که در کنار اشغال پیاده رو، نصف جاده ی برج ساعت تا زیارت ابوالفضل را می گیرد.

در جا هایی که ادارات امنیتی قرار دارند، چهره های نگهبانان و پاسبان به مشکل رویت می شود. عموماً روی یک دیوار سمنتی بزرگ که خود به یک احاطه ی مربع سمنتی دیگر منتهی می شود، یکی با کلاه و تفنگ، از عقب یک پرده ی جالی، مردم را نظاره می کند. در واقع این ما استیم که آزاد می گردیم. مسوولان امنیتی ما بیشتر از هرکس احساس ناامنی می کنند.

اگر به قسم معمول تحلیل سیاسی- اجتماعی این بدبختی ها بپردازم، عقده های ما به قصر سفید می رسند، اما به این بسنده می کنم که تصیمم گیرنده گان و مجریان، از مردم دفاع می کنند یا از خود شان؟

مردم ما در میان موانع سمنتی، مانند یتیمانی استند که فقط وظیفه دارند رای بدهند و حمایت کنند. این همه هیاهو، نظام، حکومت و مسوولان، برای چیستند؟ خوب، معلوم است که باید به نیاز های مردم پاسخ بگویند؛ مردمی که در حصار های سمنتی خورد و افسرده می شوند.

نمی دانم شاید سناریوی تازه در کار است! آهسته و بدون سر و صدا، اطراف خویش را حصار می بندند. خدا کند خیانت دیگری در کار نباشد! از چه می ترسند و چه را پنهان می کنند؟

هر روز در صف هموطنان مستضعف، مظلوم و درمانده ی ما، به عنوان کسی که وجداناً درد های آنان را شرح می دهد، منقلب می شوم. حالت تکرار، یک نواخت و زجر دهنده که فقط زیاد می شود. واقعاً اسفبار است که کسی به این نمایشگاه یاس، اندوه و خشم توجه نمی کند. فتنه هایی که به همه چیز آتش می زنند، از همین شرر اجتماعی برخاسته اند.

عذاب در عذاب، مردم را خشمگین می کند. تا دیر نشده، بجنبید! هر کی در این جا خیال اقتدار کند، ناگزیر است هول ماحول اش را بپذیرد. در عقب سمنت ها و سنگر ها، فاصله از مردم، به فرسخ ها رسیده است. بهتر است از «بحران عدم اعتماد» بگوییم!

شرح تصاویر:

نمونه هایی از هزاران مانع سمنتی شهر کابل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بلاګانو میاشت

جبران جبرایلي

وایي، خبرې له خبرو پیدا کېږي، زه او استاد محمد آصف صمیم د پېښور په یوه جوړه شوې غونډه کې مشران مېلمانه وو، ما صمیم صیب ته وویل، تا له ځان سره څه راوړي؟ هغه راته وویل، ما له ځان سره هېڅ هم نه دي راوړي، ددې ویناوالو په خبرو کې دومره خبرې پیدا کېږي چې ماته د څه راوړلو ضرورت نه پېښېږي، دا هماغوی په خبرو کې خبرې کوم.

ماته هم په خبرو خبرو کې د سوات درې یو نامتو لیکوال -چې زه ورته د غره هومره درانه ګورم او د سوات د اخري پاچا بیرغ هم له ده سره خوندي دی- محمد پرویش شاهین یادوم. یاد دې په خیر وي، هغه به ویل، اسد دانش ته ادیبان اسد لالا او دانش لالا وایي، خو زه چې کله په دې تنګه ګلۍ را پېښ شوی یم نو ټول ادیبان ترې داسې را تاو وي، لکه مهربانه مور، نو زه ورته د ادیبانو مور وایم، خو ښاغلی شهرت ننګیال صیب د اسد دانش په تړاو جلا نظر لري، هغه وایي، په دوستۍ کې جوړه نه لري، خو په دښمنۍ کې یې دوه خطرناکې الماري ساتلې، په یوه کې یې سموم خفیفه او په بله کې یې سموم شدیده ایښي. که د سموم شدیده وو له الماری نه یې یو نری شان کپسول هم را ووېست نو د ډېرو سابه په مالګه کولی شي. ما هم د ننګیال صیب خبره جدي اخیستې، د هماغو دوو الماریو له وېرې ورسره ډېر محتاط چلېږم.

دا دوه لسیزې کېږي ځان ورسره په اوداسه کې ساتم. شپاړس کاله پخوا یې له یوې جګې ځانګې ناست یو خوار داسې لاندې را ګوزار کړ او په داسې یوه سوړه یې ننوېست چې لا تر اوسه یې له را وېستلو څخه ډېر یاران عاجز پاتې دي. زه لطیف جان بابی یادوم، له ډېرو کلونو او کړاونو وروسته ما هم یوه الماری سازه کړې، که یو قلم ترې را وباسم، نو د ډېرو یارانو خولې به په امبورونو هم خلاصې نشي او له وارخطایۍ به ترې بدرنګې د میدان رنګ شي او د ځینو د مخ له وړیو نه به درته د سپي لکۍ ښه ښکاره شي.

زه ددې لوبې ډېر پخوانۍ لوبغاړی یم او د ډېرو ښاغلیو رنګ په رنګ کیسې راسره شته. د همدې الماري له برکته چې ما پخوا په څه عقیده لرله اوس یې پرې نه لرم، کاش! ددې مکارو زاهدانو قبرونه مې پخوا نړولی وای، کاش! د دوی جنډې مې سېځلې وای او زیارتونه مې ورته په کاڼو ویشتلي وای که زه د خپل یو ناچاپ کتاب یو څو کرښې را نقل کړم، نو له ما نیولې د جومات تر ملا امامه پورې به رانه ځان څوک سپین نکړي.

که زما په لیکنه د چا تندی ګونځې شوی وي، باک یې نه ګڼم، د کابل یخنۍ او واورو رانه خبره اوږده کړه، د خپل ملا په دې شعر یې رالنډوم:

بدلوي د کتاب توري رندوي د ایمان سترګي
که یهود دي که سعود دي که ډالر دي که ریال

رښتیا ما خو د بلاګانو د میاشت خبره را نیولې وه، ما ماشومتوب کې د بلاګانو ډېرې کیسې اورېدلې دي، کله کله چې به مې په کور کې شرارت زیات شو، نو خدای بښلې مور به راته ویل، چوپ شه که نه بلا راځي! د بلا د لفظ اورېدو سره به مې ټول شرارتونه هېر شول، چې لږ را لوی شوم نو مشرانو به راته ویل، پس له ماښامه له کوره ونه وځې، دا د بلاګانو میاشت ده او په دې کې ډېرې خطرناکې بلاګانې را وځي او دا به هم پکې ویل کېدل چې تېر کال هغه فلانی سړی بلا په څپېړه وهلی وه، درې ورځې یې تودې تبې وکړې او بیا مړ شو. له څپېړې او تبې لفظ سره سم به مې د خدای بښلي پلار غبږې ته ځان رسولی و.

زه چې اوس هم کله کله د شپې له کوره وځم نو د ماشومتوب هغه بلاګانې مې مخې مخې ته کېږي، زه په دې نظر وم چې دا بلاګانې به قوي قوي جسامتونه لري، د سر وېښتان به یې په زنګنو لګېږي، غاښونه به یې د فیلانو په څېر را وتلي وي، نوکان به یې د لاس له پنجو نه هم اوږده وي، سترګې به یې سرې او ډاروونکې وي، خوراک به یې د ځناورو په څېر وي او د انسان مرګ به ورته د مچ وزر هم نه ښکاري. زړه کې به مې ویل، خامخا لوی لوی ښکرونه به هم لري، چالاکي به یې له ګیدړې زیاته او د انسانانو د وینې له څښلو به خوندونه اخلي.

د بلا لپاره زما په ذهن کې همدا تصویر و، کله چې را لوی شوم او بلاګانې مې د سر په سترګو ولیدلې، نو ځان سره مې په کړس کړس وخندل، چې د بلا لپاره زما په ذهن کې جوړ شوی تصویر ډېر په لوی توپیر مخې ته راغی.

اُف خدایه! زه څومره ساده وم، ډېر وروسته پوه شوم چې دا بلاګانې خو د انسانانو په بڼو کې دي، دوی خو په لوړو لوړو بلند منزلو کې اوسېږي، په تورو شیشو او قیمتي موټرو کې ګرځي، په لوړو لوړو څوکیو ناست او د اعلی مقام خاوندان دي. له ډالرو سره لوبې کوي، د انسانانو د اسیرولو او وژلو کورسونه یې ویلي. دې بلاګانو خو ځان ته په دې دنیا جنت جوړ کړی، حورې او غلمان هم لري، شراب ورته له فلتر شویو اوبو نه هم اسانه پیدا کېږي. دا بلاګانې خو د مفلسو حسنونو تالاګر او سوداګر دي، دا بلاګانې خو د انسانانو په وینو پړسېدلې، زر او زور هم لري. دوی خو د ولس په وینو اودسونه کوي. دا بلاګانې خو د خلکو په عفت، عصمت او ژوند اخیستلو کې بلا ډېرې ماهرې دي. دوی خو ښکرونه او د فیلانو په څېر غاښونه نه لري، دا بلاګانې خو د انسانانو په اختطاف او د مخدره موادو په قاچاق کې هم لاس لري. دې بلاګانو خو په هدیرو هم رحم نه دی کړی، له دوی هدیرې هم امان غواړي.

دا بلاګانې خو پردي جایدادونه او دولتي املاک هم غصبوي. ددې بلاګانو وجود خو له طالبانو او ISIS نه هم خطرناک دی. دا بلاګانې خو په غصب کې را لویې شوې او په غصب کې مرې او پس له مرګه هم په جګو غونډیو او تپو د غصب ځادرونه غوړوي. دا بلاګانې خو د زړې زمانې په څېر دنیا د غوایي پر ښکر کې نه کسي، دوی خو دنیا پخپلو ښکرونو ولاړه ویني.

اُف خدایه! د دوی په تصویر جوړولو کې ما څومره لویه غلطي کړې، کاش! دوی زما د خیالي تصویر په څېر وای، دوی خو دښتې غرونه او بسته شهرکونه په بدړه وهي.

خبر شوم چې له ډېرو کلونو وروسته خلک ددې بلاګانو په نومونو اخیستلو هم بریالي شوي دي. بله واورئ! لکه څنګه چې په رمضان مبارکه میاشت کې غټ غټ شیطانان په زنځیرونو تړل کېږي، له چا مې واورېدل چې دا بلاګانې به هم د غټو غټو شیطانانو په څېر نیول کېږي، تړل کېږي او قانون ته سپارل کېږي، حسابونه او کتابونه به ورسره کېږي.

کاش! د بلاګانو دا د نیولو میاشت یو څو کاله پخوا راغلې وای، دومره انسانان خو به نه وژل کېدل، دومره ځمکې او جایدادونه خو به نه غصبېدل، دومره د کونډو او یتیمانو لښکرې خو به نه جوړېدې، دې بلاګانو خو مونږ ته صرف هدیرې، بې تنه سرونه او د بدن غوڅ غوڅ اندامونه په تحفو کې راکړي دي. اوس هم ناوخته نه دی(دیر آید درست آید) ډېره ښه خبره ده، خدای دې دا مظلوم ولس ددې دوه سیکړو بلاګانو له ظلم و شره په امان کړي. اخرت کې خو به اندامونو شاهدي ورکوي، په دې عجیب الخلقت مخلوق باندې خو ۳۵ میلیونه انسانان د دوی په ظلمونو ګواهي لي.

لوستونکیو!

یاد یې لرئ! الله تعالی ډېر لوی انتقام اخیستونکی دی، زه خپلې خبرې د خپل ملا صیب په دې بیت راټغاړم:

چې د زلفو په زنډی یې نړول د تقوی غرونه
نن یې شونډې هم ترخې شوې نن یې پاک د
توري زنګ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ

سليم ودان

د ديموکراسۍ تر ټولو ښه ځانګړنه دا ده چې د وګړيو په خوښه او غوراوي د حکومت داسې جوړښت پکې را منځته کېږي چې په ټولو لويو او مهمو ملي پرېکړو، بوديجې او نورو لګښتونو په اړه ولس ته هر وخت حساب ورکوونکی وي، د ولس او حکومت تر منځ د واټن تارونه له منځه تللي وي او په حکومتي کچه ټولې هڅې او کاري پلانونه د هېواد او ولس د هوساينې او پرمختګ لپاره وي.

په ټولو ملي او برخليک ټاکونکيو مسايلو کې د ولس نظرياتو ته د ارزښت او درنښت په سترګه کتل کېږي. ديموکراسي ولس ته دا زمينه برابروي چې د خپلو رايو په وسيله داسې حکومت او نظام جوړ کړي چې هر وخت د حکومت، حکومتي ادارو او ولس تر منځ معلومات او شفافيت موجود وي. همدا رنګه د ولس رايې داسې فرصتونه له منځه وړي چې له هغه دې مافيا،غله، د هېواد، خلکو او حکومت ضد عناصر پيدا شي.

ديموکراسي ولس ته دا حق ورکوي چې د خپلو رايو په وسيله داسې کسان د حکومت په رأس کې راولي چې د هېوادوالو په منځ کې هر اړخيز عدالت، د فساد مخنيوی او د قانون حاکميت تامين کړي.

په ديموکراتيکو حکومتونو کې ولس ته د پوهې، ښه ژوند او د هېواد د پرمختګ لارې پرانستې وي. د هېواد هر وګړي ته دا حق ورکول کېږي چې په ملي مسايلو کې نظر شريک کړي. بله مهمه خبره داده چې د نظام په جوړښت او اصلاحاتو کې مستقيماً برخه اخيستی شي، خو له بده مرغه په افغانستان کې د ديموکراسۍ او ټاکنو دواړو بڼې بدلې دي.

په تېرو اولسو- اتلسو کلونو کې په هېواد کې څو ځله د جمهوري رياست، پارلماني او ولايتي شوارګانو ټاکنې تر سره شوې، خو د ټاکنو هر ځل تر سره کېدن له ډېرو لوړو ژورو سره مخ و. ولس هر ځل د خپل سر په بيه د ټاکنو په ملي پروسه کې برخه اخيستې ده، د هېواد په بېلابېلو سيمو کې زموږ له هېوادوالو څخه د هېواد دښمنانو هغه ګوتې پرې کړې دي چې د رای اچونې په ورځ په ټاکنيزو مراکزو کې په رنګ ککړې شوې وې. په ډېرو ټاکنيزو مراکزو باندې د بريدونو پر مهال همدا رای اچوونکي شهيدان او ټپيان شوي دي. په ټوليزه توګه د افغانستان د ټاکنيز سيستم په عاملو او رامنځته کولو کې تر ټولو ډېره سرښندنه ولس ورکړې ده. دا کار يې ددې لپاره کړی دی، چې دلته د نورو هېوادو په څېر خلک د مشروع، پياوړي، ژمن، عادل او قانوني حکومت تر چتر لاندې ژوند وکړي، خو د ولس له بې شمېره قربانيو سره سره بيا هم نه نړيوالې ټولنې او نه هم افغان حکومت د ټاکنو د روڼتيا لپاره جدي ګامونه واخيستل او نه هم تر اوسه په ټاکنيزو کميسيونونو کې اصلاحات او بدلون وليدل شو.

دا په داسې حال کې ده چې د ټاکنو د قانون دويمه ماده په هېواد کې د هر ډول ټاکنو تنظيم، اداره، څارنه او له ټاکنيزو سرغړونو او درغليو څخه را پيدا شويو هر ډول شکاياتو ته رسېدنه يې د ټاکنو د خپلواک کميسيون او د شکاياتو د کميسيون له موخو څخه ياد کړې دي.

سره له دې هم هر ځل د ټاکنو بهير له دومره درغليو سره مخ وي چې په نتيجه کې يې د ولس د ټاکنو په ملي پروسه کې ګډون او رايه اچونه بې ارزښته شي او ټاکنې د خپلمنځي جوړ جاړيو په ترڅ کې پای ته ورسېږي. په داسې ټاکنيز مديريت کې نه د ولس استازي بريالي کېږي او نه هم په دې هېواد کې وړ جمهور رييس ټاکل کېدای شي. تر څو چې له هر څه وړاندې د ټاکنو کميسيون له فساد څخه پاک او خپلواک نشي، په هېواد کې به همداسې بې عدالتي، غير قانوني حکومت، حکومتي چارواکي او له فساده ډکه اداره موجوده وي.

په ۲۰۱۴ز کال کې چې له افغانستان څخه د امريکا د وتلو اوازې ګرمې شوې وې، نو هېواد او هېوادوال له يوه ناڅرګند سياسي او اقتصادي حالت سره مخامخ شول، خو سره له ډېرو امنيتي ګواښونو خلکو په لوړه کچه د جمهوري رياست او ولايتي شوراګانو په ټاکنو کې برخه اخيستنه ثابته کړه.

له بده مرغه له ټولو امنيتي ګواښونو سره سره د خلکو راوتلو قربانيو او رای اچولو ته د ټاکنو خپلواک کميسيون افغان حکومت او د نړيوالو څارونکو له خوا په ډېره سپکه وکتل شول، د ټاکنو بې پايلې کېدل او په ټاکنو شوي لګښتونه ټول اوبو يووړل او په افغانستان کې د روڼتيا او په ډيموکراتيکو اصولو ولاړ حکومت او د نظام خوبونه له خاورو سره خاورې شول. په ټاکنو کميسيون کې ضياءالحق امرخېل د ټاکنو کميسيون د درالانشاء رييس هغه څېره وه چې د ډېرو افغانانو په باور د ټاکنو د ملي پروسې په اخلال او بې پايلې کېدلو کې يې رغندنه ونډه درلوده او د اوسني حکومت د ټولو بې کفايتيو، فسادونو، نا امنيو، بېکاريو او فقر اصلي لامل امرخېل يادوي.

ښاغلی غني د همدې کال د بې مديريته او له درغليو څخه په ډکو ټاکنو کې له بې برخليک وضعيت سره مخ شو. تر ډېرو کړکېچونو وروسته د امريکا بهرنيو چارو وزير «جان کيري» په منځګړيتوب غني جمهور رييس او عبدالله په غير قانوني ډول اجرائيه رييس وټاکل شو. ښاغلی غني واک ته تر رسېدو څو ورځې وروسته په يوه خبري ناسته کې د ټاکنو په کميسيونونو کې د فساد د مخنيوي او سمونو په اړه ډېرې جدي ځرګندونې وکړې او ولس ته يې په ټولو حکومتي ادارو کې د اصلاحاتو او د اداري فساد د له منځه وړلو ژمنې ورکړې، خو ټولو افغانانو وليده چې د غني ټوله کاري دوره يوازې پر دروغجنو ژمنو، چيغو او بېځايه احساساتو ولاړه او تېره شوه.

همدا اوس د ۲۰۱۸ز کال پارلماني ټاکنو وښوده چې د پخوا په پرتله په ټاکنيزو کميسيونونو کې د فساد کچه او د مديريت ضعف څو برابره شوی دی. په تېرو نږدې ورځو کې د فساد ملي سروې دا په ډاګه کړه چې د ښاغلي غني په حکومت کې د فساد کچه د تېرېدو پر ځای لوړه شوې ده. د کرزي د واکمنۍ تر ختمېدو وروسته په تېرو اتلسو کلو کې لومړی ځل و چې د افغانستان نږدې لس ولايتونه د مخالفينو لخوا له سقوط سره مخ شول او په لومړي ځل د پلازمېنې امنيتي وضعيت په ټوليز ډول د ډېرو شديدو امنيتي ګواښونو، بريدونو او بې شمېره ولسي وګړيو د شهيد او ټپي کېدلو شاهد پاتې شو. همدا ډول په حکومت کې دننه د واک پر سر کړکېچونه هغه څه ول چې د کار کچه يې صفر ته را کښته کړې وه او فساد، اداري ګډوډيو او غير قانوني او غير مسلکي مقرريو ته يې زمينه برابره کړې وه. د نړۍ د ټولو پرمختلليو هېوادونو د پرمختګ راز د هغوی د ښو رهبرانو درلودل دي، داسې رهبران چې د ولس په رايو ټاکل کېږي، زموږ د هېواد د هر وګړي د رايې تر شا دا ارمان پروت دی او په دې هدف د ټاکنو په پروسه کې برخه اخلي.

نور يوه افغان ته هم روان وضعيت او نانډرۍ د زغملو وړ نه دي، ټول دا هيله لري چې نور يې په سترګو کې خاورې باد نشي، په ارادو يې ملنډې ونه وهل شي، د شعارونو غولوونکې لوبې پای ته ورسېږي، د کار، عدالت او د قانون د حاکميت دوره پيل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا دعا ده، که ښېرا؟!!

لیکوال: رشید یوسفزی
ژباړه: شفیع الله تاند

تېرو ورځو کې یو لوی مذهبي مجلس ته د هېواد تر ټولو وتلي مولوي صیب پخپله وینا کې وویل، امریکا خپل زوال ته په بیړه گامونه اخلي. د امریکې اقتصاد نور په ټپه دربدونکی دی او دفاعي ماهرین یې سر نیولي ناست دي چې په ټپه دربدونکي اقتصاد آغېزې به یې څومره له منځه وړونکي وي. د هغه ستر مشر مولوي صیب په وینا، دا د مسلمان ملت د ښېراوو پایله ده. د مولویانو سیاست په امریکې له لعنت پرته بل څه نه شي تر سترگو کېدی. یاد مشر په یو ځانله مجلس کې ماته وویل، خدای دې امریکا د واک له زوال وژغوري، ځکه زموږ د سیاسي ژوند اروا ور پورې تړلې ده، موږ خو د همدې مؤمنانو په تودو وینو د امریکې د دښمنۍ په پلمه رایې اخلو او پارلمان او نورو چوکیو ته رسېږو.

زموږ د کور څنگ ته جومات کې دیوبندي ملا د هرې جمعې په خطبه کې په ژړا ـ ژړا دعا کوي، وایي: «یا الله امریکا نېست و نابود کړې». د امریکې په اړه د نېست و نابود ترکیب په کثرت یادولو سره اوس شوخ هلکان ورته «نېست و نابود مولوي صیب» وایي.

یو بل شیخ القرآن صیب هره شپه د قرآني آیتونو تفسیر د امریکې په زوال او پرمختلنې پیلوي، څو کاله وړاندې یو سپین ساده مقتدي ترې وپوښتل: «د امریکې یادونه د قرآن په څو سورتونو کې شوې ده؟».

ټول امت د ځان هېرونې په نړۍ کې د امریکایي بربادۍ په فکر اخته دی، په سیاسي لوبه بوخت او پر مطبوعاتو برلاسي نجومیان هره ورځ له نویو فالونو او شمېرو سره د سیاسي علم رمل او د علم جفر په مرسته د امریکې د زوال تازه او ځانگړې وړاندوینې کوي.

په دوه زره لسم،یوولسم کې د اسلام آباد په یوه تینک ټېنک کې د درس لپاره روان وم، لاس کې مې انگرېزي ورځپاڼه کې د تېرې ورځې امریکایي بودیجې په اړه خبر و، درس کې مې د امریکې او افغان پالیسۍ په دوام او استحکام خبره وکړه.

د پوښتنو- ځوابونو پر مهال د پاکستانیو سخت دریځو جنگي گوندونو د بنسټگر جنرال حمیدگل لور عظمی گل په طنزي شکل وویل: «رشید صیب! تاسې د امریکایي پالیسیو په اړه له مبالغې هم پورته خبرې کوئ، امریکا له منځه تلونکې ده، د مسلمان امت ازار ور رسېدلی دی. وگورئ! د امریکې اقتصاد او دفاع یې څه حال دی».

ورځپاڼه کې د تېرې ورځې دفاعي بودیجې سرلیک مې ور وښوده ....۶۵۰ ملیارده ډالر! نړۍ کې په دویم نوبت دفاعي بودیجه د برتانیې وه ....۵۰ ملیارده ډالر. دا روسیه او چین خو یې په کتار کې هم نه ول. ومې پوښتله: آغلې! آیا د اسلامي امت د ښېرو او ازار پایله دا ده چې د یوې امریکې دفاعي بودیجه د ټولې نړۍ هېوادونو له ټولو دفاعي بودیجو ډېره ده؟!

۲۰۰۱ز کې د امریکې دفاعي بودیجه ۲۵۰ ملیارده ډالره وه چې د نړۍ له پینځلسو وتلیو پرمختللیو هېوادونو یې د چین په ټولیز گډون ډېره وه. ورپسې په راتلونکي کال کې ۴۰ سلنه ډېره شوه. ۲۰۰۸ز کې یې د ټولې نړۍ له ټولې بودیجې نه زیاته شوه. پر عراق او افغانستان لگېدلي سلگونه ملیارده ډالر پکې نه دي حساب. سږ کال د امریکې دفاعي بودیجه ۶۳۹،۱ بیلیونه ډالره ده او ټوله بودیجه یې ۳،۸ کربه ډالره.

امریکا د نړۍ یوازنی هېواد دی چې ورسره د هوایي الوتکو دیارلس سمندري بېړۍ دي، خو نورې نړۍ سره یوه هم نشته.

د پاکستان دفاعي کارپوهانو د یو سینټ کام CENTCOM یا سنټرل کمانډ نوم اورېدلی دی او فکر کوي گوندې په ټول امریکایي پوځ برخمن دي. سینټ کام یوازې د منځني ختیځ او یو څه د افریقایي او اسیایي هېوادونو لپاره جوړ شوی دی سربېره پر دې د بحرالکاهل لپاره PACAOM، د اروپا لپاره EUROCOM او د لاتینې امریکې لپاره NORTHCOM جلا ـ جلا عسکري اداري دي.

تېرو ورځو کې د پینټاگان وتلیو روزل شویو ځواکونو Special Operation Forces د ژبې ماهرینو فارسي،عربي پوهو پوځونو په اړه مې یو راپور لوسته، کله مې چې د هغوی د ویلو او ادبیاتو په اړه د هغوی پوهه وکتله، د حیرانۍ برید راته نه معلومېده.

د یوه امریکایي ولسمشر دولتي الوتکې بېلگه په نړۍ کې نشته. سربېره پر نورو کمالونو یې په دې الوتکه کې د امریکې ولسمشر لپاره ځانگړې چوکۍ وي، که د سفر پر مهال دې الوتکه کې اور ولگېږي، یا کومه بله پېښه رامنځته شي، له دې چوکۍ لاندې یوه توکمه ده چې یوازې ولسمشر ته معلومه ده. ددې په کېکاږلو سره سم له واره یې چوکۍ له الوتکې بېلېږي، خپله یوه الوتکه ترې جوړېږي او ښاغلی ولسمشر روغ جوړ په امریکا کې یو ځانگړي ځای ته رسوي.

د Military Aid په شکل کې امریکا د پاکستان اسلامي جمهوریت (مجاهد!) پوځ سره هر کال ددې هېواد ۴۷ سلنه بودیجه پرېکوي. همدا شان په استخباراتي برخه کې یې ۶۲ سلنه بودیجه په غاړه اخلي. که دا مرسته پرې ودرول شي، نو د اردو لوړو افسرانو معاشونه به یې په ۲۰ ورځو کې ودرېږي.

خو مذهبي او جهادي کرامتونو والا په ضد دي چې ښېرې یې په امریکې لگېدلې دي، دا که یې د ښېرو پایله وي، نو د دعا هغه به یې څنگه وي؟!!

د ژوند ورې لارښوونې

جاکسون براون **ژ/ سپین سهار**

۱۰۰ – هر څه دې چې له زړه غوښتل، ترې نهیلی نشې! څوک چې غټې هیلې لري، له هغوی ډېر ښه دي چې یوازې واقعیتونو ته ناست دي؛
۱۰۱ – یاد یې لره! هر څوک د ستاینې وړ دی؛
۱۰۲ – زامن دې وهڅوه، له شپاړس کلنۍ وروسته پس له وخته کار وکړي؛
۱۰۳ – څه چې لاسلیک کوې، لومړی یې په غور لوله! یاد یې لره غټ لاسلیک د څه ورکولو او وړوکی هغه د څه تر لاسه کولو نښه ده؛
۱۰۴ – نورو ته دویم چانس ورکړه، نه درېیم؛
۱۰۵ – بې ارزښته شیان لومړی وپېژنه، بیایې پرېږده؛
۱۰۶ – په غوسه کې هېڅه مکوه؛
۱۰۷ – ډاډه اوسه او پر ځان له باور سره خونې ته ور ننوځه؛
۱۰۸ – مینه ناک اوسه؛
۱۰۹ – خلک پرېږده چې ودې پېژني چې څه ته د ټینگې یې او څه ته نه یې؛
۱۱۰ – له «ولې؟» ډېره گټنه وکړه؛
۱۱۱ – د خلکو ارزښت د هغوی له زړونو معلوم کړه، نه په بانک کې د هغوی له پرتې شتمنۍ؛
۱۱۲ – د هغه چا په څېر شه چې تر ټولو ډېر مثبت او خوځنده درته ښکاري؛
۱۱۳ – د لاس مینځلو د را څڅېدونکې بمبې جوړول زده کړه؛
۱۱۴ – هېڅ اندېښنه مکوه چې اولادونو ته دې ښه شیان نشې ورکولای، تر ټو ښه څه چې لرې ور یې کړه؛
۱۱۵ – لږ غوږ لرونکې شیدې وڅښه؛
۱۱۶ – د نوي گاونډي کره یو قاب خواږه د تیارولو له لیکلې لارښوونې سره وروړه؛
۱۱۷ – سره (توره) غوښه لږه خوره؛
۱۱۸ – د یوې سیمې څرنگوالی د هغې د خلکو له چلنده سنجوه؛
۱۱۹ – مالگه لږ خوره؛
۱۲۰ – پر سیاستوالو باور ونکړې؛
۱۲۱ – د هر ژوندي سري درناوی وکړه؛
۱۲۲ – داسې کارونه کوه، چې له ارزښتونو سره دې سر خوري؛
۱۲۳ – له مرگ و ژوند سره له تړلیو پېښو پرته هېڅه ته اندېښنه مکوه، ارام اوسه! هېڅه دومره مهم نه وي، لکه په پیل کې چې ښکاري؛
۱۲۴ – هر څه دې چې له لاسه کېږي، د خپل مشر لپاره یې تر سره کړه، دا به دې د ژوند تر ټولو ستره پانگونه وي؛
۱۲۵ – په تېرو تېروتنو دې مه ژاړه، مازې یې ترې زده کوه او مخ ترې اړوه؛
۱۲۶ – د ښوونځي د شاگردانو د لاسي کارونو په نندارتون کې گډون کوه او تل یو څه ترې را نیسه؛
۱۲۷ – مه پرېږده ټلیفون دې د ژوند ښې شېبې در خرابې کړي! ټلیفون ستا د کارونو د اسانولو لپاره دی، نه د هغه چا لپاره چې زنگ یې در وهلی؛
۱۲۸ – که چا ستایلې، له زړه «مننه/ خوښنه» ویل یې تر ټولو غوره ځواب دی؛
۱۲۹ – د ماشومانو خویونه پرېږده (له ځانه ماشوم مه جوړوه)؛
۱۳۰ – ښه بایلونکی اوسه؛
۱۳۱ – ښه گټونکی اوسه؛
۱۳۲ – پر نورو خنډې ته نیوکه کوه (نه د خلکو تر مخ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولس گرامه ماغزه؛ د جګړو د کلونو محک

گل احمد «محبت»

دولس گرامه ماغزه کتاب که په لومړي ځل سړی وګوري نو فکر کوي چې دا به د اعصابو او ماغزو په اړه کوم طبي څحقیق وي، څکه د سړي تلوسه او سپنس ورسره پیدا شي چې دا اثر باید ولولي، خو کله چې د کتاب پاڼې پرانیزي او لړلیک ولولي نو کاملاً یې ګومان اپوته وخېژي، همدا چې د لړلیک موضوعات ولوستل شي سړی په ځان پسې دومره راکاږي چې له لومړۍ تلوسې یې دا څو چنده زیاته ده، د یوې سپېڅلې جګړې په نوم د یو مجهول جنګ په بیان کې دا هم له ذهنه نه وځي چې ولې دا اثر او دولس ګرامه ماغزه؟؟ د ماجرا او بدبمختیو په دې سفر کې سړي ته هله دا نومونه واضحه شي چې کله له پېښوره د ازاد شوي او فتحه شوي کابل شوق وکړي.
کله چې سړی په کابل کې د فاتحینو په منځ کې په ناڅاپي ډول را أیسار شي، له خبرو مخکې له موټره کوز کړی شي، په وهلو او د بولو زغروال ټانګ ته وخېژول شي، د ټوپکونو میلې ورته سیخې شي او د کونداغونو تر ګوزارونو لاندې راشي او کله چې له سړي د حکمتیا او سیاف د جرمونو بدله وغوښتل شي او دا تور هم پرې ورپورې شي چې تاسو له افغانستانه پښتونستان جوړوئ نو هله به ورته پته ولګي چې دولس ګرامه ماغزه څه معنا؟ دا نو هغه وخت څرګنده شي چې د وحشي ملېشو د سرلښکر مرستیال عبدالمجید روزی تفنګچه په لاس او د غاښونو په چیچلو درته ووایي چې: (میفامم که ادم سیاسی استی خود ته میګی که ده کله ام دوازده ګرام مغز اس ده کله مم دوازده ګرام مغز اس مارا خام کله میګفتنین، مالوم میشه که خام کله اس؟) خو د دولسو ګرامو مغزو کیسه همدلته نه خلاصېږي.
دولس ګرامه ماغزه په ژونده بڼه د افغانستان ژوندی تاریخ بیانوي، د دې اثر تر ټولو ښه ځانګړنه دا ده چې هر څه د لیکوال د سترګو لیدلی حال د ی، ده هڅه کړې چې تر ډېره بریده د پېښو او واقعاتو لپاره کره او موثق دلایل وړاندې کړي چې ښې بېلګې یې د ډاکتر نجیب الله او اوو رهبرانو او د رهبرانو ترمنځ د لیکونو تبادلې دي، ډېر شیان حقایق وي خو موږ یې د یو شمېر خلکو له خولې نه شو اورېدای، د بېلګې په توګه: د دولس ګرامه ماغزه په څېر حقایق موږ د یو کمونست له خولې نه شو اورېدای خو که دغه حقایق موږ ته د ننګیال په څېر یو مجاهد بیانوي نو د واقعاتو په لا کره توب د ثبوت ټاپه وهي، خو د لیکوال ادبي جرائت او شهامت د ستایلو دی چې د هغه چا په اړه له حقایقو پرده پورته کوي چې د هغوی د ژوند فلسفه لا اوس هم د نورو پر مرینه ولاړه ده. د لیکوال دا جرائت د ستایلو دی چې د داسې یو چا په اړه هغه حقایق وایي چې ټوله ټولنه یې لا اوس هم کافر او د افغانانو قاتل ګڼي. د ډاکتر نجیب الله هغه لیکونه رابرسېره کوي چې د سولې او اسلام په نامه یې یو شمېر جهادي رهبرانو ته لیکلي. د ډاکتر نجیب الله هغه لیکنې او تیلفوني غوښتنې چې له یو شمېر مخورو افغانانو یې کړې دي چې راشئ د سولې په فضا کې واک په لاس کې واخلئ او د دې ولس د هوساینې لپاره کار وکړئ خو هر چا منفي ځواب ورکړی، د دې ټولنې پر وړاندې د ډاکتر نجیب الله په حقه ګڼل د بلا په خوله کې د ځان ورکول دي.
دولس ګرامه ماغزه ډېر په کره او دقیق ډول د افغانستان د جهاد د اوو رهبرانو شخصي او سیاسي ژوند خلکو ته د حقیقت په هنداره کې ورښیي، ایا د دوی مبارزه د اسلام لپاره وه او که د قدرت لپاره؟ دوی چې کوم شعارونه په پاکستان کې د اسلام په نوم او د اسلامي نظام د جوړېدو په پار ورکول ایا دا رښتیا وو؟ ایا د دوی د اسلام او کفر ټاپې د دین او مذهب لپاره وې او که نه د شخصي او ګوندي ګټو په خاطر؟ هغه استاد سیاف چې عربو به عمر ثالث یا دریم عمر باله مبارزه یې د څه لپاره وه؟ هغه سیاف چې تقریر ته به یې عربو او عجمو ژړل او ده به ویل چې تر هغې د بنین سیوان د روغې جوړې ریل ګاډي زما په ککرۍ تېر نه شي افغانستان ته نه شي رسېدای خپله ژمنه یې عملي کړه؟ هغه استاد سیاف چې د یو زندیق او کمونست په نامه یې د کابل د څو ځله ورانېدو غوښتنه کوله اوس په څه حال کې دی؟
ایا جنرال دوستم مجاهد دی؟ هغه دوستم چې هم د ډاکتر نجیب الله نظام وخوړ او بیا یې ملېشه وو ځانونه د کابل فاتحین بلل او په یو او بل نوم یې پښتانه او مسلمانان ځورول. ایا دوستم په رښتیا خالد بن ولید دی؟ ایا حضرت صیب له زړه نه او د اسلام په خاطر دوستم ته خالد بن ولید ویل که د خپل واک د غځونې په پار یې دا کار کړی و. کله چې د جګړو په کشمکش کې دوستم ته کافر او مرتد وویل شول ایا دا هم د اسلام له نظره و؟ ایا استاد رباني په رښتیا د هېواد ولسمشر او رییس جمهور او که یو نشنلست و؟ په دولس ګرامه ماغزه کې د استاد رباني هغه خطونه او شفاهي ویناوې رابرسېره شوې چې ده خپلو ازبکو ته ویل د افغانستان په تاریخ کې یو چانس موږ ته په لاس راغلی، زه رییس جمهور یم، مسعود د دفاع وزیر او. . . ایا حکمتیا له لومړي سره همداسې مجهول سیاست درلود او یا په بار کې کوږ لرګی و او که اوس داسې شو؟ او ایا احمد شاه مسعود د اسلام لپاره مبارزه کوله او په رښتیا ملي قهرمان دی؟ دا ټول واقعیتونه او سپړنې په دولس ګرامه ماغزو کېږي.
بې له شکه چې په هېواد کې کمونستان او د روس غلامانو ناویلي ظلمونه کړي دي خو په خپله یو مجاهد وایي چې مجاهدینو په کابل کې داسې کارونه وکړل چې د ثور د اوومې ترو مخ یې ورسپین کړ، په دولس ګرامه ماغزو کې په څرګند ډول په کابل کې د مجاهدینو هغه ناویلي ظلمونه او وژنې بیان شوي چې سړي یې د ویلو لپاره هېڅ کومه ژبه او الفاظ نه لري. په دغه اثر کې په ښکاره ډول د مجاهدینو مبارزه د پاکستان او پنجاب په خوښه ګڼلې چې اوس یې هم موږ په خپلو سترګو ګورو او له همدې نادودې اوس هم رنځ وړو. کله چې مجاهدینو کابل فتح کړ نو د مسلمانانو په وینو یې ولمبوه، د دې اثر ترټولو لویه ښېګڼه دا ده چې لیکوال له خپلې مشاهدې او له ثبوت سره هغه څه رااخیستي دي چې په ولس کې خوله په خوله د مجاهدینو په اړه ویل کېږي.
د بېلګې په توګه کابل کې د سپیو له خوا د مړو جسدونه خوړل، د خلکو لوښې له ځان سره بیول، پر هلکانو جنسي تېري کول، چور، لوټ او تالان کول، د مرکزي اداري نه شتون، په یو ښار کې په یو څو نومونو د خطبو ویل تردې چې خلکو د مجاهدینو په نظام ملنډې شروع کړې او دا خبره خوله په خوله شوه چې هفت خر تانه بګیرید یک ګاو مارا پس بدهید!!!
د لیکوال د خپلې مشاهدې دوه واقعې ډېرې په زړه پورې دي. وایي مجاهدیو یو څوک را ایسار کړی و او په کنداغونو یې واهه، ده ویل په دا خوله خوله مې ووهئ! وهونکي کرار شول، پوښتنه یې ترې وکړه. هغه ورته وویل په همدې خولې مې دعاګانې کړي چې خدایه مجاهدین کامیاب کړې ځکه مې اوس دغه حال دی. ترټولو تریخ او د دغو ظلمونو ثبوتي واقعیت خو لا دا چې په یوه څلور لارې کې هزاره ګانو یو لاروی را ایسار کړ، جېبونه یې ورته تش کړل خو د ده واسکټ یې خوښ شو، نو ورته یې وویل واسکټ وباسه! هغه ورسره پرتوګ او کمیس هم وویستل او لوڅ لغړ یې شعارونه ورکول چې زنده باد اسلام او زنده باد مجاهدین او. . .
د اثر پر ټولو خوبیو سربېره چې به کیسه ییز ډول لیکل شوی او سړي د واقعیتونو په موندلو او اورېدو پسې ځان پسې راکاږي د طنز برخه یې لا خوږه ده، کله چې مجاهدینو کابل فتح کړ نو په وزارتونو یې لانجې شوې، ځکه نو په تنظیمي وېش کې نااهلو ته څوکۍ ورسېدې، کله چې د دوی یو وزیر وزارت ته ولاړ د یوې نجلۍ نوکان

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې اوږده وليدل، نو په حيرت يې ورته وويل: دا نوكان دي د استنجا پر مهال نه په تكليفوي؟ ټرټول خندوونكي خو لا دا چې كله مدير غفار د ترانسپورت وزير شو څان به يې د ترانسپورت وزير مدير غفار معرفي كاوه، د طنز په برخه كې يې تر ټولو لويه خوبي دا هم ده چې په ترخو او دردوونكو حالاتو كې هم د طنز ژبه په كې كارول شوي ده، كله كله په ژړا كې هم سړى ته د قانع صيب (الله گل دانه دانه) او ښكنځلې خندا ورولي. كله چې احمد سينا د مرگ په خوله كې قومندان عبدل ته په ډوزو او لافو سر شي نو سړي ته رحيم پوف راياد شي او د عبدل به پټ پټ له څانه سره خاندي. د خوستيانو او پكتياوالو اصطلاحگانې لا هم په خوندور حالت ليكل شوي دي او چې په جبهه كې دي د هاشم خان واسكټ خبرن شي او ياران دې پرې ملنډې وهي. تر ټولو خوندور طنز خو لا دا چې استاد رباني له ډېره غمه او وېرې خپل پرتوگ چپه اغوستي و او قرض وركه سياف ته ضامن ترې گلبدين واخله او راشه بيا مې. . . واخله. د طنز په برخه كې د مجاهدينو او رهبرانو كاريكاتورونه رسمول هم يو څانگړى او جلا كيف لري.

پر دومره ښېگڼو سربېره دولس گرامه ماغزه له يو شمېر كمزوريو او تېروتنو هم نه دى خلاص. سره له دې چې ژبه يې روانه، ساده او عام فهمه ده او په ښه صحافت چاپ شوى، يو شمېر گرامري تېروتنې په كې ليدل كېږي، د بېلگې په توگه په يو شمېر ځايونو كې يې يا گانې نه دي مراعت شوي چې سړى پرې څو څو ځله د جملې بيا بيا لوستو ته اړ كېږي.

پیکره‌ی بی سر

مصطفی عمرزی

جامعه ي پشتون ها، از زماني كه حضور شكوهند و محسوس تاريخي را در بيش از ۶۰۰ سال تاكنون، تداوم بخشيده است، از مزاياى آن حاكميت ها و رهبران خويش نيز مستفيد شده اند كه نه فقط پشتون، بل همه پذير بودند.

پس از شهادت محمد داوود، مردم ما مانند پيكره ي بي سر، در حالي كه بخش قابل ملاحظه جوامع اقليت ها تحت چتر تنظيم ها و احزاب چپي وراستي منسجم و جهت خواسته هاي قومي بسيج مى شدند، در خلاى رهبرى قومى قرار گرفتند. آنان با تعهدات ميان تهي و ناشي از بدفهمي و اشتباهات هر دو جانب چپى و راستى، در جايى افول كردند كه رفقاى كمونيست (خلقى)، بدون كمترين زمينه هاي اجتماعي، با حماقت تمام، سهم و دارايي هاي قوم خويش را نيز بخشش مى كردند.

رفقاى خلقى با تيشه به ريشه ى بنياد هاى سياسى و اجتماعى ما، با شورويان، ستميان و پرچميان، خيانت هاي هايش را توجيه كرده اند. متاسفانه جناح ديگر با فرورفتن در اعماق اخوانيسم سياسى (در واقع تروريسم بين المللى) و تعهداتى كه آنان را ناگزير و حتي غافل مي كردند بخشى از مردمان زير لواي شان، بخشي از جامعه ي پشتون هاي افغانستان اند و حقوق قومي نيز دارند، به ما آسيب زده اند.

دو جانب چپى و راستى، مردم ما را دچار بلايا ساخته اند. اينك در افول مردمسالارى توريدى، در جوي كه براي اقليت ها، تنوع رهبرى مى سازند تا به گونه اي بحث ستيز قومي براى انحصار گرمتر شود، با چنين رويكرد هايى به بزرگ نمايى محور هايى نيز پرداخته اند كه در همه ى آن ها، عداوت با ما به چشم مى خورند.

روند ستم ملى بالاى بزرگترين قوم افغانستان (پشتون ها) و ضياع حقوق آنان، از شتاب نمانده است. متاسفانه تحميل حاكميت هاى ائتلافى كه با پشتوانه ى خارجى به مغز استخوان مملكت رسيده اند، روى اصل پشتون ستيزى نيز استوار مى باشند. اگر چنين نباشد، توزيع قدرت به اساس سهميه ى قومى، هرگز با اين انتقادات توام نمى شد تا با چشم داشت به حقوق اكثريت، بى خانمانى اجتماعى را به نفع مخالفان وسعت بدهند.

اين كه بستر اجتماعى پشتون هاى افغانستان به شدت خشن شده است، در نبود رهبرى قومى نيز است كه تا قبل از هفت ثور، وابسته به شخصيت ها ملى و پشتونى بود. مردم ما را با خلاى فكرى، به جبهه ى مخالفانى مى كشانند كه به سهولت با تاديه ى اسلحه، آنان را قادر مى سازند به سوى بى عدالتى ها آتش بگشايند.

نياز ها براي رهبري واحد قوم پشتون، همانند سر براى اين پيكر عظيم اند. با ساخت اين تعقل، بيش از همه، توحيد ظرفيت هاي بشري ما جلو تشتت و بحران عظيم فكري را مى گيرد؛ زيرا گروهي را مخالفان مسلح و بعضى را مخالفان داخلى به انزوا كشانده اند؛ شماري را جهت منافع ديگران بسيج مي كنند و توده هاي كثير را در بي خانماني عظيم قرار داده اند تا با بلاتكليفي، گوشت دهنه ي هر سلاحي باشند.

در يک زمينه ى مدنى كه از كثرت و تنوع قومى كشور يادآورى مى شود، شايد تجويز نسخه ى فرد محور، درست به نظر نيايد، اما در جامعه ى ما كه زمينه ى مدنى نيز به ابراز وجود ابعاد منفى انسانى كمک مى كند، ديديم كه اگر حول محور تبارى گرد نيايم، مردم ما كه در گروه هاى مختلف قبيله يى، شهرى، روستايى، ايديالوژيک، درى زبان، پشتوزبان و جناح هاى متخاصم سياسى از چپى به راستى و از شمالى به جنوبى تقسيم مى شوند، چنانى كه در پس منظر تاريخى از يک بازوى واحد عمل كرده اند، محروم مى مانند.

البته ادعا ها براى داعيه ى قومى ما كم نيستند، اما مجريان اين ادعا ها با كمترين آگاهى از تنوع تبارى ما و لغزش هاى فرهنگى، سياسى و اجتماعى خويش، بيشتر نماينده گان بخش هايى اند كه با چند نفر گردآمده اند. مثلاً دفاع در دايره ى زبان پشتو، ميليون ها پشتون درى زبان يا غيرپشتو زبانى را از احاطه ى وحدت دور مى كند كه اگر به سطح منطقه توجه كنيم از هند تا آمو و از كشمير تا اصفهان، تاريخ و تنوع فرهنگى دارند. در بُعد ديگر، عدم لحاظ مذهبى بودن مردم ما، آن فعالان پشتون را دچار مصيبت مى كند كه هرچند از قوم مى گويند، اما طرز برداشت اكثريت مذهبى يا روستايى ما از داعيه ى آنان، به شرک قوم پرستى تعبير مى شود. افزون بر اين، توجه بر نزاكت هاى اجتماعى كه در اين كشور، در كنار بيش از ۲۰ ميليون پشتون از مجموع سى ميليون افغان، بيش از ۳۰ زبان و ۵۰ قوم ديگر داريم كه نه فقط فرهنگ ها و هموطنان شمرده مى شوند، بل افغان، برادر، پدر، مادر، خواهر و شركاى زنده گى ما بودند و هستند.

در مثال ديگر، هراس هاى ناشى از تشتت آراى پشتون ها، به اين درک كمک مى كند كه بر اثر تقسيم آن ها، تضعيف مى شويم. محور تبارى كمك خواهد كرد مردم ما حول منافع مشترک، اعم از دري زبانان و پشتوزبانان، جوامع روستايي و بخش قابل ملاحظه ي جامعه ي ديني ما، به ويژه زماني كه سرنوشت افغانستان (انتخابات)در ميان است، گردهم آيند تا حداقل در كمترين توقع، براي دشمنان خويش، راي ندهند.

رهبري واحد ما، نبايد تنها به مفهوم بسيج پشتون ها براي تامين منافع قومي، بهانه شود. چنان چه آوردم، جامعه ي پشتون هاي افغانستان با تنوع، خلط و حضور جغرافيايي عظيمي كه در ۳۴ ولايت افغانستان دارند، بر اثر ملكيت ها و تعلقات قومي و خويشي با ديگران، بدون غيرپشتون ها به راحتى نخواهند توانست به عدالت اجتماعى برسند؛ اما اگر ذهنيت هاي غير پشتوني حاكم باشند و از فرصت هاي تجاوز بيگانه، استفاده كنند، مردم ما حق دارند تحت رهبري واحد قومي، سمت خود را با درک حقوق انساني خويش جهت روشن شدن موضع دوست و دشمن، واضح سازند و اجازه ندهند بر اثر شرايط، وقتى فقط بحث انتخابات در ميان است، از تفاهم صحبت كنند، اما زماني كه از امتحان گذشتند، دشمنى ها را به نام حقوق، توجيه مى كنند.

بار ها ديديم كه در خوان ما شريک شدند، اما پس از بُرش آن، از نان ما به نام خويش مى خورند. افراد زيادى را مى شناسيم كه از سوى پشتون ها وارد دولت شده اند و بر ضد ما، سوء استفاده مى كنند.

رهبري قومي را در صورتي كه جامعه ي افغانستان در كل در مسير آرامش، رفاه و امن طي طريق كند و نيازي به موانع نباشد، حداقل در شرايط كنوني و مقطعه يي براي رهايي ظرفيت هاي بشري خويش از چنگال سياست ها و برنامه هاي مذمومى مي خواهيم كه زيان آن ها نه فقط ارمغان فقر و اندوه قوم پشتون بوده اند، بل با نبود وحدت فكري همتباران ما، كشور را تهديد مى كنند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دانش خپرندویې ټولنې نوي چاپ کړي کتابونه

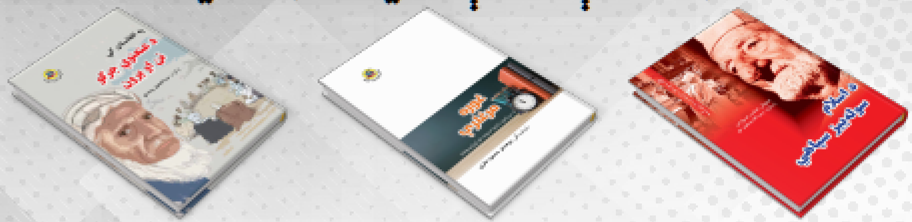

د ترلاسه کولو ځای

سالنگ وات، انحصارات، د پخواني ملي سینما څنګ ته،

دانش کتابپلورنځی- کابل

ډیجیټل: 0783835153 مطبعه: 0700449298

بریښلیکونه: spinsahaar@gmail.com | danishdigital2020@gmail.com

میوند جاده، پښته فروشي کوڅه، خلیل مارکیټ، دانش کتابخانه

احمد شاه بابا مېنه (ارزان قیمت) شهید داود خان څلور لارې، داود خان او پي ته

مخامخ، پولان مارکیټ، کتابستان

میرویس میدان (کوټه سنګي)، مینه بار مارکیټ، استقلال کتابخانه- کابل

کندهار: کرور کتابخانه او صداقت کتابخانه

ننګرهار: ختیځ خپرندویه ټولنه او مومند خپرندویه ټولنه- جلال آباد

پکتیا: روحاني خپرندویه ټولنه او ما شاء الله کتابخانه- ګردیز

خوست: ژوندون کتابخانه او رنا کتابخانه

مزار شریف: کتابفروشی حاجی عبدالقیوم

د افغانستان د نشه‌يي توکيو د مخنيوي وزارت ډايرېکټر جنرال محمد عثمان فروتن وايي: «سږ کال په افغانستان کې ۸۹ سلنه افيون په هغو سيمو کې کرل شوي چېرته چې د ترهګرو او وسله‌والو فعاليتونه زيات دي». دی وايي، سږ کال افغان چارواکيو ۴۳۳ ټنه نشه‌يي توکي نيولي او د نشه‌يي توکيو د قاچاق په تور نږدې د څلور زره شکمنو کسانو پر ضد د هېواد د قوانينو له مخې عمليات شوي دي.

په افغانستان کې د کوکنارو کر او د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو نړيوال مارکيټ ته قاچاق يوه نړيواله ستونزه جوړه شوې. ددې درې وارو ګاونډيو هېوادونو تر منځ ددې ستونزې د مخنيوي لپاره مرسته او د معلوماتو شريکول يو ښه اقدام دی، خو تر څو چې د کوکنارو د کر او د افيونو د پيداوار لاملونو ته پام ونشي دا ستونزه به هواره نشي.

امريکې د تېرو ۱۷ کلونو په لړ کې په افغانستان کې د کوکنارو د کر پای او د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره افغانستان ته ۸ ميليونه ډالر بوديجه ورکړې، خو سره له دې هم د کوکنارو کر ختم نشو او نه په دې لړ کې کېدونکيو هڅو نتيجې ورکړې دي...

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library